

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Bakalářská práce

Iva Horbalová

Život vojáka z povolání a jeho rodiny během i po návratu ze zahraniční mise

Olomouc 2019

vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Konečný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Život vojáka z povolání a jeho rodiny během i po návratu ze zahraniční mise“ vypracovala samostatně a pouze s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Hlubočkách, dne 17.6.2019

.....

Iva Horbalová

Poděkování

Velmi děkuji panu docentovi PhDr. Josefovi Konečnému, CSc., vedoucímu mé bakalářské práce, za odborné a metodické vedení. Současně mu chci tímto vyjádřit své poděkování za jeho ochotu a vstřícnost při posuzování jednotlivých kroků mé práce.

Velké díky patří také mému muži, který mi poskytl od začátku studií potřebnou podporu, v lepších i horších časech. Velmi si jej, nejen za to, vážím.

OBSAH

Úvod	7
I. <i>TEORETICKÁ ČÁST</i>	9
1. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY	9
1.1 Historie AČR	9
1.2 Definice AČR	9
1.2.1 Hlavní úkoly AČR a její použití	9
1.3 Použití AČR ve vojenských operacích	11
2. PŮSOBENÍ AČR V ZAHRANIČNÍCH MISÍCH	13
2.1 Aktuální místa nasazení vojáků české republiky	13
2.1.1 Mapa aktuálních míst nasazení vojáků AČR	13
2.1.2 Afgánistán (Resolute Support – Rozhodná podpora)	13
2.1.2.1 Úkolové uskupení Afgánistán	13
2.1.2.2 SR BAF	14
2.1.2.3 Vojenská policie	14
2.1.3 Lotyšsko a Litva	14
2.1.4 Kosovo KFOR	15
2.1.5 Somálsko – Operace Atalanta	15
2.1.6 Bosna a Hercegovina (EUFOR - Althea)	15
2.1.7 EUNAVFOR MED	15
2.1.8 MALI	16
2.1.8.1 MALI (EUTM – výcviková mise)	16
2.1.8.2 MALI (MINUSMA)	16
2.1.9 IRÁK	16

2.1.9.1	Výcviková jednotka chemického vojska	16
2.1.9.2	Výcviková jednotka vojenské policie	17
2.1.10	SINAJ – MFO	17
2.1.11	IZRAEL – Mise UNDOF (Pozorovatelská mise OSN pro uvolňování napětí	17
2.1.12	Další mise (Pozorovatelé)	17
3.	VOJÁK Z POVOLÁNÍ	19
3.1	Základní povinnosti vojáků	19
4.	VOJÁK Z POVOLÁNÍ V ZAHRANIČNÍ OPERACI	21
4.1	Zvláštnosti průběhu služby v zahraničí	21
4.2	Platové náležitosti vojáka při službě v zahraničí	22
4.2.1	Příplatek za službu v zahraničí	22
4.2.2	Zvláštní příplatek	22
4.3	Psychika vojáka v průběhu mise	24
4.3.1	Zátěžové situace	25
4.3.1.1	Stres	26
4.3.1.2	Trauma, posttraumatická stresová porucha	26
4.3.1.3	Prevence psychotraumat	27
5.	VÁLEČNÝ VETERÁN A PÉČE O NĚJ ZE STRANY AČR	28
5.1	Válečný veterán	28
5.1.2	Osvědčení válečného veterána	28
5.2	Psychologická péče o válečné veterány.....	29
5.2.1	Poradny pro válečné veterány	30
6.	RODINA VOJÁKA	31
6.1	Podpora ze strany AČR	31
II.	<i>PRAKTICKÁ ČÁST</i>	33

7.	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	33
7.1	Cíl výzkumu	34
7.2	Metoda sběru dat	34
7.2.1	Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami	36
7.3	Výběr výzkumného vzorku	36
7.4	Etický kodex výzkumu	37
8.	ROZHOVORY	38
8.1	Rozhovor s M. V.	39
8.2	Rozhovor s F. P.	41
8.3	Rozhovor s P. L.	43
8.4	Rozhovor s M. H.	45
8.5	Rozhovor s J. N.	47
8.6	Rozhovor s K. P.	50
8.7	Rozhovor s I. F.	52
8.8	Rozhovor s V. S.	54
8.9	Rozhovor s T. A.	57
8.10	Rozhovor s Č. Z.	59
9.	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	61
10.	DISKUSE	66
	Závěr	73
	Seznam bibliografických citací	74
	Seznam zkratk	76
	Seznam příloh	77
	Přílohy	
	Anotace	

Úvod

„Válku nemůžeš vyhrát o nic víc, než se dá vyhrát zemětřesení“.

Jeannette Rankin

„Teploto rodinného hnízda poskytuje duchovnu téměř celoživotně pocit klidu, bezpečí a jistoty.“

Erich Von Däniken

Již od dávných časů této Země, se povětšinou z důvodu bažení lidstva po větším území, z politických, náboženských, občanských či ideologických příčin začaly vést války, buďto mezi zeměmi, či mezi skupinami lidí. Během těchto bojů často nebyvaly dodržovány žádné zákony a na obou stranách byly prováděny rozsáhlé etnické čistky, masové popravy, mrzačení obyvatelstva, znásilňování a bylo používáno veškerých dostupných technik. Docházelo k obrovským ztrátám na životech jak vojáků, tak civilistů – seniorů, mužů, žen a dětí nevyjímaje. Ti, kteří válku přežili, nesli ji celý zbytek života s sebou a jako těžkou železnou kouli s hořkou pachutí ji tahali kamkoliv se hnou, ve své duši. Válka byla, je a bude ničivý nástroj lidských životů, snů, idejí, optimismu a pocitu štěstí.

V dnešní době tomu není mnoho jinak. Vedou se války, taktéž o území, z politických či z občanských, ekonomických a náboženských důvodů. Jak pravil Carl von Clausewitz, historický pruský generál, významný válečný stratég a teoretik: *„Válka je pokračováním politiky jinými prostředky“*. Do války je nasazováno mnoho vojáků, buďto z řad vlastních sil dané země, či jako výpomoc z jiných zemí při sjednávání míru, smluvených dle příslušných dohod a aliancí, např. Severoatlantické aliance – NATO. Dalšími mezinárodními organizacemi zabývajícími se bezpečnostní situací členských zemí jsou OSN, OBSE, EU. Jak jsem již zmínila výše, na základě těchto dohod probíhají opakující se rotace vojáků do potřebných zemí ve snaze vylepšit jejich bezpečnostní situaci. Stejně je tomu tak i v případě vojáků České Republiky. Tito vojáci i vojákyně opouští své domovy, rodiny, rodiče, ženy, muže i děti na dobu většinou přibližně 6 měsíců. Odjíždí do neznámé země se zcela jinou bezpečnostní situací, odlišnou kulturou, horšími klimatickými podmínkami, tisíce kilometrů od toho, co jim až doposud bylo nejdůvěrněji známé. Kontakt s rodinou se nyní omezil na velikost fotografie, pečlivě uložené v osobních věcech a občasné telefonické hovory, když

situace dovolí. Stejně tak i na druhé straně zůstávají, byť ve své domovině, někdy obklopeni příbuznými i kamarády, ale přesto najednou sami - manželky, manželé, matky, otcové, partnerky, partneři a děti, kterým na dlouhou dobu odcestovala ta hlavní jistota jejich životů. Tento čas v zahraniční operaci se vryje do duší všech zúčastněných.

V teoretické části bakalářské práce popisují základní termíny a vymezení pojmů spojených s AČR, zátěžovými situacemi při nasazení vojáků v zahraničních operacích a jejich psychologickou podporu ze strany AČR, obecné definice rodiny, jako základní sociální jednotky a promítnutí se absence jednoho z členů rodiny z důvodu zahraniční mise.

V praktické části bakalářské práce pomocí metody kvalitativního výzkumu, a to strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami výzkumného vzorku oslovených respondentů se budu snažit poukázat a následně rozebrat danou problematiku.

Cílem bakalářské práce je tedy poukázat na dopad zahraniční mise na vojáka z povolání a jeho rodinu, zainteresovanost AČR vůči tomuto problému, a rozebrat možné vylepšení podmínek adaptace vojáků a jejich rodin po návratu ze zahraničních operací, tak, aby tento návrat byl pro rodinu co nejvíce přirozený.

Téma zahraničních misí, jejich vlivu na život vojáků a rodinných příslušníků je v posledních letech velice aktuální, neboť s celkovou profesionalizací armády naší země stoupá i četnost nasazování vojsk do těchto operací.

Po vystudování vojenské střední školy pracuji jako voják z povolání 15. rokem. V roce 2018 jsem dostala nabídku zúčastnit se zahraniční mise v Afgánistánu, ale odmítla jsem. Někdo by pověděl, že tyto nabídky se neodmítají, ale já si nedovedla představit především to odloučení od mé dcery, která by nesla tuto situaci velmi těžce, a já ji tím nechtěla poznamenat. Měla jsem ale přeci jen na výběr. Proto obdivuji všechny, kteří touto situací projdou a ještě víc, kteří ji jako rodina ustojí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

1.1 Historie AČR

Předchůdcem AČR byla před rokem 1954 Československá armáda, v letech 1954–1990 ČSLA a v letech 1990–1993 opět s označením Československá armáda. 1. ledna 1993 se ČSA rozdělila na dvě samostatné armády: Armádu České republiky a Armádu Slovenské republiky.

1.2 Definice AČR

AČR je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky, které dále tvoří Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je prezident. Od 1. ledna 2005 je AČR plně profesionální armádou. Podle současné právní úpravy může být branná povinnost vyžadována pouze v případě ohrožení státu či za válečného stavu. Hlavním posláním ozbrojených sil České republiky je a vždy bude co nejefektivnější a nejlepší zabezpečení obrany území České republiky s využitím zásad kolektivní obrany dle článku 5 Washingtonské úmluvy, NATO.¹

1.2.1 Hlavní úkoly AČR a její použití

Obranu ČR tvoří souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Za plánování a řízení obrany ČR je odpovědná vláda. Kromě ní se na řízení

¹ Ústavní zákon č. 110/1990 Sb., o bezpečnosti České republiky

obranu ČR podílejí také ostatní ústavní orgány, činitelé a instituce, které k tomu mají příslušnými zákony vymezeny své úkoly.²

AČR působí jak v národním, tak také v mezinárodním rámci, daném především členstvím v NATO a EU. Zákonem má stanoven základní úkol – připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení. Současně plní úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR.³

Základním úkolem AČR jakožto složky ozbrojených sil je:

- připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení;
- plní úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR o společné obraně proti napadení.
- spolupracuje s cizími ozbrojenými silami na základě mezinárodních smluv;
- podílí se na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích; do těchto akcí se mohou vojáci z povolání vysílat i jako jednotlivci;
- může se zúčastňovat vojenských cvičení spolu s cizími ozbrojenými silami na území ČR nebo v zahraničí.⁴

Dále lze AČR použít:

- ke střežení objektů důležitých pro obranu státu;
- k posílení Policie ČR při plnění úkolů zajišťování ochrany státních hranic nebo k plnění úkolů služby pořádkové policie anebo ochranné služby, pokud síly a prostředky Policie České republiky nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to na dobu nezbytně nutnou;
- k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty, životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy;
- k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky;
- k letecké dopravě ústavních činitelů;
- k zabezpečení leteckých zdravotnických odsunů a přepravy;
- k zabezpečení letecké činnosti pro vlastní potřeby;

^{2,3,4} DUBEC, Radek. Doktrína Armády České republiky. 3. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha pro Centrum doktrín VeV - VA Vyškov, 2013. ISBN 978-80-7278-619-0.

- k poskytování leteckých služeb;
- k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády;
- k zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí;
- k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany. Pro plnění úkolů vyplývajících z jejího poslání rozvíjí AČR své schopnosti, zahrnující i výstavbu jednotek zařazených do sil reakce NATO - NRF. V rámci podílu ČR na rozvoji evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP) je AČR zapojena do přípravy vojenských kapacit EU včetně sil rychlé reakce EU (RRF), které jsou budovány na principech sil rychlé reakce NATO.⁵

1.3 Použití AČR ve vojenských operacích

AČR může působit v různých druzích operací, jejichž rozsah, obsah i naléhavost jsou a budou velmi rozdílné. Tomuto širokému spektru použití je přizpůsobována organizační struktura nasazovaných jednotek AČR, počty osob, vybavení zbraňovými a technickými systémy a materiálem. Pro plnění úkolů budou vytvářena úkolová uskupení, která budou mít schopnost samostatného působení, a budou složena z modulů menších jednotek. Modularita je základem pro tvorbu organizačních struktur vyčleňovaných úkolových uskupení vyššího stupně.⁶

Do jednotlivých typů vojenských operací se síly AČR mohou zapojit v rámci mnohonárodních nebo národních úkolových uskupení. Tyto operace mohou probíhat ve značné vzdálenosti od ČR, přičemž účast AČR není, vyjma arktických oblastí, geograficky omezena. V takovýchto operacích může AČR působit v rámci svých schopností podle potřeb NATO, EU po různou dobu na základě rozhodnutí Parlamentu ČR.⁷

Základem pro činnost v mnohonárodním prostředí je vzájemná důvěra. Tato důvěra vychází z následujících předpokladů:

Vztahy - Služebně vyšší důstojníci by měli usilovat o vzájemné dobré vztahy a porozumění uvnitř jednotek i mezi jednotkami samotnými. Osobní vztahy mezi vojenskými veliteli ovlivňují všechny aspekty mnohonárodních operací.

^{5,6,7} DUBEC, Radek. Doktrína Armády České republiky. 3. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha pro Centrum doktrín VeV - VA Vyškov, 2013. ISBN 978-80-7278-619-0.

Úcta - Vzájemná úcta k profesionální zdatnosti, hodnotám, kultuře, historii, náboženství a zvykům účastníků operace pomůže v upevnování vzájemných vztahů.

Znalost partnerů - V mnohonárodních operacích je důležité znát zúčastněné spojenecké síly, stejně tak jako protivníka. Poznat doktríny a možnosti partnerů ve společné operaci.

Trpělivost - Vytvořit účinnou spolupráci vyžaduje čas. Rozdíly v názorech a pohledech vyžadují trpělivost pro dosažení jednotného přístupu.⁸

⁸ DUBEC, Radek. Doktrína Armády České republiky. 3. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha pro Centrum doktrín VeV - VA Vyškov, 2013. ISBN 978-80-7278-619-0.

vytvořeno Úkolové uskupení AČR ISAF. Mise ISAF v Afghánistánu byla ukončena k 31. prosinci 2014 a nová výcviková mise nese od 1. ledna 2015 název Resolute Support Mission (operace Rozhodná podpora).⁹

Úkolové uskupení AČR RSM organizačně zastřešuje všechny jednotky a prvky Armády České republiky působící na území Afghánistánu s jasným cílem racionalizace a centralizace systému komplexní podpory všech českých jednotek nasazených ve prospěch operace RS. K dosažení cíle byla vytvořena struktura velení a řízení všech jednotek a prvků nasazených v misi RS pod jednotným velením velitele ÚU AČR, který zároveň vykonává funkci staršího národního představitele AČR v Afghánistánu.¹⁰

2.1.2.2 – SR BAF

Úkolem SR BAF v operaci RSM je provádět bezpečnostní opatření v severní části bezpečnostní zóny Bagram v rámci společných operací s americkými, gruzínskými a afghánskými partnery s cílem zamezit nepřátelským aktivitám namířeným právě proti základně Bagram.¹¹

Tento úkol je naplňován prováděním patrol na vozidlech i pěšky s komplexní podporou včetně taktického bezpilotního letounu ScanEagle. Další činností je spolupodílet se na výcviku, poradenské činnosti a pomoci jednotkám afghánských bezpečnostních sil s udržení bezpečného prostředí v přiděleném prostoru.¹²

2.1.2.3 Vojenská policie

Úkolem VP je ochrana a obrana objektu zastupitelského úřadu České republiky v Kábulu (ZÚ ČR), dále pak osobní ochrana příslušníků diplomatické mise při jejich výjezdech mimo ZÚ ČR.¹³

2.1.3 Lotyšsko a Litva

Alianční předsunutá přítomnost eFP je jedním z hlavních výstupů Varšavského summitu NATO z července 2016. Spočívá ve vytvoření čtyř bojových uskupení v síle posíleného praporu umístěných v Polsku pod vedením USA, v Litvě pod vedením Německa,

^{9,10,11,12,13} <http://www.mocr.army.cz/>

v Lotyšsku pod vedením Kanady a v Estonsku pod vedením Velké Británie. Konkrétní vojenský příspěvek členských států je potvrzením národního závazku vyplývajícího z principu kolektivní obrany NATO. Čeští vojáci posílili sestavu bojového uskupení, jež působí v Lotyšsku pod vedením Kanady. Soustředěno je na lotyšské vojenské základně ve výcvikovém prostoru Adazi, vzdáleného cca 45 km severovýchodně od hlavního města Rigy.¹⁴

2.1.4 Kosovo KFOR

Hlavním úkolem české účasti v mírových silách KFOR bylo a je přispívat k vytváření a udržování bezpečného prostředí, které umožní pokračování mírového procesu a demokratického vývoje země bez přítomnosti mnohonárodních vojenských jednotek.¹⁵

2.1.5 Somálsko – Operace Atalanta

Tato vojenská operace má mandát k ochraně plavidel, která jsou součástí Světového potravinového programu (WFP). Ten zabezpečuje dodávky potravin a pomoc utečencům v Somálsku. Dále má mandát potírat akty pirátství a ozbrojeného přepadávání podél somálského pobřeží. Je první námořní operací Evropské unie a byla zahájena v prosinci roku 2008. Současnou 19. skupinu Armády České republiky tvoří tři vojáci.¹⁶

2.1.6 Bosna a Hercegovina (EUFOR - Althea)

Cílem operace je poskytovat pomoc ozbrojeným silám Bosny a Hercegoviny s budováním schopností, výcvikem jednotek a podporovat udržování bezpečného a stabilního prostředí v zemi.¹⁷

Příslušníci Armády České republiky se od června 2010 vysláním dvou důstojníků do Velitelství EUFOR v Sarajevu znovu zapojili do mnohonárodní mírové operace Evropské unie na území Bosny a Hercegoviny.¹⁸

2.1.7 EUNAVFOR MED

^{14,15,16,17,18} <http://www.mocr.army.cz/>

Operace Sophia, v jejímž rámci se kontrolují, odklánějí a zadržují plavidla převaděčů v mezinárodních vodách. Je součástí komplexní reakce EU na problém migrace z afrického kontinentu do Evropy. Jedná se o vojenskou operaci, která je komplementární k dalším již probíhajícím operacím a iniciativám Evropské unie. Jejím cílem je rozbití operačního modelu převaděčů a obchodníků s lidmi ve Středomoří.

V současné době se na úkolech mise EUNAVFOR MED Sophia podílí 8. skupina Armády České republiky o čtyřech vojácích.¹⁹

2.1.8 MALI

2.1.8.1 MALI (EUTM – výcviková mise)

Hlavními úkolem celé mise je pomoc při výstavbě a výcviku malijské armády tak, aby byla v budoucnu schopna čelit útokům islamistických radikálů a zachovat suverenitu a teritoriální integritu země.

Mise v Mali je nebojová, zaměřená na výcvik. Je rozmístěná v jihozápadní části Mali a cvičí vojáky ozbrojených sil, které jsou pod kontrolou legitimní malijské vlády.

Úkolem jednotky českých vojáků je ochrana velitelství výcvikové mise v Bamaku, provádění doprovodů velitele a štábu mise a částečně i výcvik malijské armády. Při plnění tohoto úkolu spolupracuje s francouzskými, malijskými, německými a španělskými jednotkami. Další vojáci se na základně Koulikoro (cca 60 km od Bamaka) podílejí na výcviku malijských vojáků.²⁰

2.1.8.2 MALI (MINUSMA)

Posláním stabilizační mise je zajištění bezpečnosti a vytvoření podmínek pro další humanitární a politickou asistenci malijské vládě. V současné době pracuje ve štábu mise pět českých vojáků.²¹

2.1.9 IRÁK

2.1.9.1 Výcviková jednotka chemického vojska

^{19,20,21} <http://www.mocr.army.cz/>

Hlavním úkolem je poradní a mentorovací činnost při operačním výcviku specialistů chemického vojska irácké armády v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení.²²

2.1.9.2 Výcviková jednotka Vojenské policie

Úkolem Výcvikové jednotky VP-I je poskytování poradenské a výcvikové činnosti iráckým bezpečnostním silám.²³

2.1.10 SINAJ – MFO

Na základě žádosti Egypta a mezinárodní organizace dohlížející na dodržování bezpečnostních podmínek mírové dohody mezi Egyptem a Izraelem působí tři důstojníci Armády České republiky v operaci MFO. Slouží zde taktéž jednotky leteckého kontingentu - letecký a pozemní personál AČR - s letounem CASA C-295M.

MFO využívá v oblasti dvou základen - jižní základnu poblíž Šarm al Šejku a částečně severní základnu na Sinaji v El Gorah. Mezi hlavní úkoly příslušníků patří provoz kontrolních a propouštěcích míst (tzv. checkpointů) a hlídková a pozorovatelská činnost podél hranic obou zemí.²⁴

2.1.11 IZRAEL – Mise UNDOF (Pozorovatelská mise OSN pro uvolňování napětí)

Mise UNDOF byla ustanovena jako prostředek k udržení míru mezi Izraelem a Sýrií, dohledu nad stažením izraelských a syrských sil a dohledu nad územím separace, které bylo stanoveno v „Agreement on Disengagement“ (květen 1974).

Česká republika byla OSN oficiálně požádána o obsazení tří pozic ve velitelské struktuře mise UNDOF v únoru 2015. Na základě návrhu resortu Ministerstva obrany byl poté přijat mandát k nasazení českých vojáků do této operace.²⁵

2.1.12 Další mise (Pozorovatelé)

Vojáci Armády České republiky se k plnění úkolů v těchto zahraničních misích vysílají na základě požadavků mezinárodních vládních organizací (EU, OSN, OBSE). Jejich úkoly vyplývají z mandátů konkrétních misí.²⁶

^{22,23,24,25,26} <http://www.mocr.army.cz/>

Vojáci AČR se buď podílejí na řízení těchto misí, nebo monitorují politickou, vojenskou a bezpečnostní situaci v oblasti konfliktu, aktivně spolupracují s vládními i nevládními humanitárními organizacemi a účastní se zprostředkování řešení sporu mírovou cestou. Pod mandátem OSN působí v zahraničí celkem devět českých vojenských pozorovatelů: 2x Kongo, 2x Kosovo, 3x Středoafriická republika, 2x MALI.²⁷

Toto byl výčet zahraničních operací, jež se bezprostředně týkají vojáků české republiky. Každá zahraniční operace má svého velitele, který plně zodpovídá za chod jednotky. Do výše jmenovaných jednotlivých míst nasazení bývá zařazen určitý počet vojáků, přičemž v dnešní době lokality s nejpočetnějšími jednotkami jsou Afgánistán, MALI, Lotyšsko, Litva.

V následujících kapitolách bych chtěla vymezit pojmy voják z povolání, náhled na vojáka působícího v zahraniční operaci z psychologického hlediska, působení a vypořádávání se s traumaty během a po zahraniční operaci, včetně monitoringu dostupných služeb pro takto dotknuté vojáky a definovat pojem válečný veterán.

²⁷ <http://www.mocr.army.cz/>

3. VOJÁK Z POVOLÁNÍ

Dle zákona č. 221/1999 Sb. „O vojácích z povolání“ definice vojáka z povolání zní:

Vojákem z povolání je občan, který vojenskou činnou službu vykonává jako svoje zaměstnání. Voják je ve služebním poměru k České republice. Dále splňuje-li následující podmínky:

- minimální věk 18 let;
- složil vojenskou přísahu;
- není členem politické strany, politického hnutí, odborové organizace, nepodporuje, nepropaguje nebo nesympatizuje s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou anebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob;
- je trestně bezúhonný;
- je zdravotně způsobilý k výkonu služby;
- splňuje kvalifikační předpoklady stanovené pro služební zařazení.²⁸

3.1 Základní povinnosti vojáků

voják je povinen:

- důsledně a přesně plnit úkoly, které mu ukládají právní předpisy a rozkazy nadřízených;
- svědomitě a řádně konat službu podle svých sil, znalostí a schopností;
- zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu služby a které v zájmu služby nelze sdělovat jiným osobám; to neplatí, pokud byl této povinnosti zproštěn služebním orgánem;
- ohlásit svému nadřízenému závady, nedostatky, které ohrožují nebo ztěžují výkon služby a hrozící škodu;
- zvyšovat své odborné znalosti a prohlubovat svoji kvalifikaci, dbát o svoji fyzickou zdatnost;

²⁸ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

- dodržovat pravidla služební zdvořilosti a chovat se i mimo službu tak, aby neohrozil vážnost a důvěryhodnost ozbrojených sil, dodržovat při výkonu služby právní předpisy, mezinárodní právo válečné a humanitární, mezinárodní smlouvy a rozkazy nadřízených;
- při výkonu služby nosit předepsaný stejnokroj a zdržet se jednání, které by narušovalo nebo znevažovalo jeho vzhled; výjimky stanoví služební orgán;
- nezneužívat ve svůj prospěch nebo ve prospěch jiných osob informace získané při výkonu služby a nepřijímat neoprávněné dary nebo jiné výhody v souvislosti s výkonem služby;
- domnívá-li se voják, že rozkaz nadřízeného je v rozporu s právním předpisem, je povinen nadřízeného na to upozornit; trvá-li nadřízený na splnění rozkazu, je voják povinen jej splnit. Voják je povinen odepřít splnění rozkazu nadřízeného, spáchal-li by jeho splněním trestný čin; tuto skutečnost ohlásí neodkladně vyššímu nadřízenému;
- je-li při výkonu vojenské služby neodkladně třeba zákroku k odvrácení škody hrozící ve vojenských objektech a na vojenském materiálu, je voják povinen zakročit. Nemusí tak učinit, brání-li mu v tom důležitá okolnost, nebo jestliže by tím vystavil vážnému ohrožení sebe, ostatní vojáky nebo občany anebo osoby sobě blízké.²⁹

²⁹ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

4. VOJÁK Z POVOLÁNÍ V ZAHRANIČNÍ OPERACI

Zákon č. 221/1999 Sb. „O vojácích z povolání“ vymezuje kritéria zahraniční operace následovně:

- Zahraniční operací se rozumí výkon služby mimo území České republiky, během kterého voják plní úkoly ozbrojených sil podle zvláštního právního předpisu;
- po dobu vyslání do zahraniční operace plní voják služební povinnosti podle zařazení v úkolovém uskupení nebo individuálně;
- vyžadují-li to podmínky zahraniční operace, není velitel úkolového uskupení povinen používat ustanovení o základní týdenní době služby, o službě konané nad základní týdenní dobu služby, o nepřetržitém odpočinku mezi službami a nepřetržitém odpočinku v týdnu a o přestávkách ve službě. Vyžadují-li to poměry nebo zvyklosti v místě zahraniční operace, je velitel úkolového uskupení oprávněn stanovit vojákovi přiměřená omezení. Velitel úkolového uskupení je povinen v době, po kterou jsou stanoveny ztížené podmínky výkonu služby a doby odpočinku, zabezpečit vojákovi přiměřenou dobu na jídlo a oddech a určit místo odpočinku;
- po dobu vyslání do zahraniční operace se dovolená a služební volno poskytují pouze tehdy, umožňují-li to podmínky zahraniční operace.³⁰

4.1 Zvláštnosti průběhu služby v zahraničí

- pro službu v zahraničí lze vojáka povolát do služebního poměru i na dobu kratší než 2 roky;
- vojáka ke službě do zahraničí vysílá ministr nebo služební orgány, které k tomu ministr zmocnil;
- se souhlasem ministra lze zařadit vojáka, který je příslušníkem Vojenského zpravodajství, na služební místo v zahraničí s nižší stanovenou hodností, než do které je voják jmenován. Vojákovi v tomto případě náleží i nadále dosažená vyšší hodnost.³¹

^{30,31} <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

4.2 Platové náležitosti vojáka při službě v zahraničí

Voják má nárok na služební plat za výkon služby ve výši odpovídající služebnímu zařazení, podmínkám výkonu služby a služební výkonnosti. Nárok na služební plat má také v dalších případech stanovených zákonem. Za služební plat se považují peněžitá plnění poskytovaná vojákově Českou republikou ve výši a za podmínek stanovených touto hlavou.³²

4.2.1 Příplatek za službu v zahraničí

- Vojákově vyslanému do zahraniční operace náleží po dobu služby v zahraničí příplatek za službu v zahraničí ve výši 500 až 2500 Kč denně. Po dobu poskytování příplatku za službu v zahraničí nevzniká vojákově nárok na náhradní volno, na volno a na příplatek za služební pohotovost;
- horní hranice příplatku podle odstavce 1 se zvyšuje až na dvaapůlnásobek, pokud je voják vystaven vysokému riziku ohrožení života nebo zdraví spojenému s vedením bojové činnosti v prostoru zahraniční operace;
- za dobu služby v zahraničí se pro účely nároku na příplatek považuje i doba nařízené nebo omluvené nepřítomnosti v prostoru zahraniční operace, která nepřesáhne nepřetržitě 168 hodin, a doba zajetí;
- příplatek za službu v zahraničí se nekrátí při dočasné neschopnosti ke službě pro nemoc nebo úraz, a to nejdéle po dobu 1 měsíce ode dne zjištění nemoci nebo úrazu, je-li léčba prováděna v zahraničí;
- výši příplatku podle odstavce 1 nebo 2 pro konkrétní zahraniční operaci stanoví podle míry, intenzity a doby trvání rizika ministr.³³

4.2.2 Zvláštní příplatek

- Vojákově, který vykonává službu v podmínkách spojených s mimořádnou neuropsychickou zátěží, rizikem ohrožení života nebo zdraví, přísluší zvláštní příplatek ve výši 600 až 8000 Kč měsíčně. Při souběhu zvláštních příplatků náleží vojákově pouze jeden zvláštní příplatek, a to nejvyšší;

^{32,33} <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

- druhy služebních činností v závislosti na míře neuropsychické zátěže a pravděpodobnosti rizika ohrožení života nebo zdraví, a výši příplatku stanoví vláda nařízením.³⁴

K výše jmenovaným příspěvkům, které jsou stanoveny dle předpokládané psychické i fyzické náročnosti zahraniční operace po celou dobu služby běží vojákům z povolání i služební plat od zaměstnavatele. Mohlo by se tedy zdát, že po propočtu těchto platových náležitostí si vojáci přijdou během působení v zahraniční operaci k nemalému finančnímu obnosu.

Jak uvádí Stehlík: „Výsledky kvantitativního průzkumu veřejného mínění Ministerstva obrany z listopadu 2015, který byl zaměřen na názory občanů ČR starších 15 let na obranu a bezpečnost, s výpověďmi narátorů, dojdeme k překvapivému zjištění: Zatímco 47% dotázaných souhlasilo s výrokem, že jediným důvodem, proč vojáci odcházejí do zahraničních misí, jsou peníze, tak sami vojáci toto hledisko nereflektují. Ani jeden z narátorů na přímou otázku, proč chtěl jet do mise a jaké k tomu měl motivy, nezminil finanční hledisko. Drtivá většina narátorů jako motiv své účasti na misi uvedla zkušenost, a to zkušenost profesní a osobní. Nereflektování otázky peněz samotnými veterány mě vede k zamyšlení, zdali se tak neděje záměrně: Veteráni mohou mít pocit, že přiznání finanční motivace se eticky neslučuje se záslužným obrazem veterána jako někoho, kdo slouží v zájmu celku. Důvodem pro vědomé popírání finanční motivace může být třeba i časté napadání veteránů ze strany veřejnosti zmínkami o tom, že v misi slouží jako žoldáci za peníze. Jakkoli si tedy myslím, že peníze motivační roli hrají, nepodařilo se mi to díky mlčenlivosti narátorů prokázat.“³⁵

Ano, peníze jsou to jistě lákavé, avšak je nutno brát neustále na zřetel, jakou daň (ne tedy finanční) za tuto vesměs 6 měsíční službu platí.

Zhruba 9 měsíců před stanoveným odletem se v zaměstnání rozjíždí kolotoč výběru osob do mise, individuální přípravy jednotlivce a výcviku jednotky, zdravotních a psychologických testů a závěrečné kontroly připravenosti jednotky z nadřizeného stupně. V osobním životě se voják a jeho blízcí připravují na vzájemné mnohaměsíční odloučení, a to jak z hlediska psychosociálního (stesk, city, samota, odloučení atd.), organizačního (uspořádání soukromých administračních náležitostí, jako jsou plné moci pro partnery, závěti, disponibilní práva k účtům, placení stálých poplatků atd), tak materiálního (příprava domu a

³⁴ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

³⁵ STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5, s. 52, 53

bytu na dlouhou nepřítomnost jednoho z partnerů, obstarání automobilu, hlídání dětí, péče o domácnost atd). Všechny tři roviny jsou prodchnuty vědomím rizika možné smrti vojáka – už se nikdy nevrátí(m) – či jeho zranění – vrátí(m) se, ale v jakém stavu a co se mnou/námi pak bude.³⁶

4.3 Psychika vojáka v průběhu mise

Na psychiku vojáka v zahraniční operaci působí současně hned několik nejčastějších aspektů: Dziaková³⁷ uvádí některé z nich, například:

- Odloučení od blízkých v ČR a všechny situace s tímto související (partnerské otázky, odloučení, nevěra, sexuální abstinence – řešení problémů na dálku, intenzivnější prožívání stresových situací, omezený a zdlouhavý kontakt)
- Frustrace z nedostatku informací (mnohdy je nedostatek pouze subjektivní a jedná se o problémy ve vzájemné komunikaci).
- Skupinová tenze pramenící z nedostatku odpočinku, saturace i monotonie.
- Saturace pramenící ze stereotypního směnného provozu a z málo podnětného sociálního prostředí.
- Skupinové tenze pramenící z nepochopení druhému a v neochotě flexibilně měnit své životní a zažité návyky a postoje.

Dle Stehlíka³⁸ je to pak stres, napětí, odloučení od rodiny, nedostatek soukromí, únava, ale i přítomnost většího počtu lidí v malém prostoru (ponorková nemoc).

Dziaková dále rozděluje charakteristické rysy mise do jednotlivých fází:

1. Fáze adaptace (1. až 6. týden)

- Poznávání nového místa, lidí, práci i organizaci života celé jednotky, nutnost včasného zachycení případné maladjustace a maladaptace na prostředí, vhodné využívání relaxačního prostředí mise;

2. Fáze normalizace (6. až 12. týden)

³⁶ STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5, s. 51.

³⁷ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 370.

³⁸ STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5, s. 82.

- Charakteristická vysokým pracovním nasazením, minimální chybovostí v pracovních výkonech a minimální konfliktností v mezilidských vztazích jednotek i partnerů.

3. Fáze stereotypie (4. až 5. měsíc)

- Dochází k ponorkové nemoci, pocit nedostatečné intimity, osobního prostoru, touha po partnerovi, konflikty mezi partnery vyvolané vzdáleností a omezenou komunikací.

4. Fáze závěrečná (6. měsíc)

- Pocit, že už to má voják „za pár“ doprovází vysoká chybovost ve výkonu své funkce; psychosociální atmosféra na jednotkách je s blížícím se odletem pozitivně naladěna.³⁹

Výše uvedený výčet faktorů působících na psychiku vojáka v zahraniční misi je téměř pro všechny společný. Pro někoho více, pro jiného méně, vždy záleží na konkrétní povaze vojáka, jak se s danou situací dovede vypořádat. V misi ovšem mohou vzniknout i daleko psychicky závažnější situace, jako útok nepřítele, zranění, smrt, které mohou vést k psychotraumatu vojáka.

4.3.1 Zátěžové situace

Je třeba si uvědomit, že každý voják sloužící v armádě, ať už někde na štábu, nebo v první linii, a nasazený do zahraniční operace čelí permanentnímu vystavení nebezpečí, stresu a v případě některých vojáků i boji. Nejčastějšími hrozbami, s nimiž se čeští vojáci v misi setkávají, jsou improvizované výbušné systémy (IED), raketové útoky, přestřelky a sebevražedné atentáty.⁴⁰

Z hlediska psychologického je obranná činnost mnohem těžší než útočná. Je to podmíněno tím, že aktivita, tedy i předpokládaná převaha, patří útočícímu a obránce je v roli čekatele, jemuž bude vnucen směr i čas úderu, forma a podmínky činnosti. Odhadnout sílu, způsoby, směr a zvláštnosti útoku nepřítele je velmi obtížné. To vše, a zvláště vědomí, že

³⁹ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 370

⁴⁰ STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5, s.

nepřítel je silnější, vyvolává silné vnitřní napětí, neklid, nejistotu, obavy i strach a vede k narušení optimální úrovně psychické regulace činnosti vojáků.⁴¹

4.3.1.1 Stres

Mnoho stresorů a vojenských situací vzniká záměrně akcemi nepřítele, podporovaným zabíjením, zraňováním, demoralizováním našich vojáků i našich spojenců. Další stresory jsou dány vlastním prostředím, pracovními podmínkami. Některé z těchto stresorů mohou být vyloučeny nebo zmírněny záměrnými zásahy velitelů. Některé stresory jsou využívány v náš prospěch.

Podle Smolíka⁴² se stres užívá k označení různých předmětů odporu, nebo výrazně nepříjemných situací, fyziologických, behaviorálních a subjektivních odpovědí na ně, okolností zprostředkujících kontakt jedince se zátěží nebo všech výše uvedených možností jako systému.

Schreiber⁴³ uvádí, že stres je jakýkoli vliv životního prostředí (fyzikální, chemický, sociální, politický), který ohrožuje zdraví některých „citlivých“ jedinců.

4.3.1.2 Trauma, posttraumatická stresová porucha (PTSD)

Traumatická reakce vzniká v okamžiku, kdy je člověku tváří v tvář extrémní hrůze znemožněna smysluplná akce a on se ocitá ve stavu absolutní bezmoci. Traumatické události tak vyvolávají trvalé a hluboké změny v oblasti fyziologické, emoční i kognitivní.⁴⁴

Jedním z projevů působení stresorů je **posttraumatická stresová porucha** – způsobuje psychosomatické obtíže řadu měsíců až roků po vojenské akci. Bojový stres také zahrnuje některá válečná zranění či obtíže a zranění způsobená mimibojovou činností. PTSD často následuje po neadekvátně léčené bojové únavě. S vyšší pravděpodobností propukne u vojáků, kteří vykazují maladaptivní stresové chování v době traumatu.

Projevy PTSD:

- Vtíravé, bolestivé vzpomínky „flashback“, potíže se spánkem, špatné sny;
- sociální izolace, stažení se, pocit ohrožení;

⁴¹ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 170.

⁴² SMOLÍK, Petr. Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací : nástin nozologie : diagnostika. Praha: Maxdorf-Jessenius, 1996. ISBN 80-85800-33-0.

⁴³ SCHREIBER, Vratislav. Lidský stres. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0458-0.

⁴⁴ VIZINOVÁ, Daniela a Marek PREISS. Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof. Praha: Portál, 1999. ISBN 807178284X.

- vina z věcí, které byly/nebyly udělány;
- vzrušivost, dispozice reagovat podrážděně, úzkostnost.⁴⁵

Dle MKN 10 F43.1 Začíná PTSD jako opožděná nebo protrahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci (krátkého nebo dlouhého trvání) mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je schopná způsobit silné rozrušení téměř u každého. Predisponující faktory, jako rysy osobnosti (nutkavé, astenické) nebo neuróza v anamnéze, mohou snižovat práh vzniku tohoto syndromu nebo zhoršovat jeho průběh, ale pro vysvětlení jeho vzniku nejsou nutné ani dostačující. Typické jsou epizody znovuožívání traumatu v neodbytných vzpomínkách („flashbacks“), snech nebo nočních můrách, které se objevují na přetrvávajícím pozadí pocitu tuposti a emoční oploštělosti, stranění se od lidí, netečnosti vůči okolí, anhedonie a vyhýbání činnostem a situacím, upomínajícím na traumatický zážitek. Obvykle se objevuje vegetativní hyperreaktivita a zvýšená bdělost, zesílené úlekové reakce a nespavost. S uvedenými příznaky je obvykle spojena úzkost a deprese a nejsou řídké ani suicidální myšlenky. Nástup následuje po traumatu s latencí od několika týdnů do několika měsíců. Průběh je kolísavý, ale ve většině případů dochází k úpravě. V malém počtu pacientů může nastat chronický průběh po léta a trvalá změna osobnosti.⁴⁶

4.3.1.3 Prevence psychotraumat

Vojáci AČR patří mezi jedince velmi ohrožené vznikem psychotraumatu. Zatímco běžní občané se dostanou do kontaktu s traumatizujícími stresory jen zcela výjimečně, pro vojáky jsou tyto situace více či méně náplní jejich práce. Úkolem vojenských psychologů je teoreticky připravit a prakticky zajistit pro tyto vojáky kvalitní psychologickou přípravu tak, aby se snížil práh jejich psychické zranitelnosti ve vztahu k stresově traumatickým zkušenostem. Je zcela nezbytné, aby prevenci realizoval vždy psycholog, který má odborné vzdělání, výcvik v krizové intervenci a alespoň započatý sebezkušenostní psychoterapeutický výcvik. Je nezbytné se zaměřit na ty vojáky, kteří budou přípravu zvládat s obtížemi nebo budou vykazovat symptomy akutní stresové reakce.⁴⁷

⁴⁵ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 229

⁴⁶ <https://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

⁴⁷ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 115

5. VÁLEČNÝ VETERÁN A PÉČE O NĚJ ZE STRANY AČR

5.1 Válečný veterán

Zákon č. 170/2002 Sb. „O válečných veteránech“ mimo jiné udává definici válečného veterána následovně:

1. Válečný veterán je státní občan České republiky, který po 8. květnu 1945 jako voják v činné službě, příslušník armády, která v rozhodné době byla považována za armádu spojeneckou, nebo příslušník armády státu, jehož je Česká republika právním nástupcem, (dále jen „voják“) anebo jako příslušník bezpečnostního sboru konal službu:

a) nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací,

b) v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích, než je uvedeno pod písmenem a), které se uskutečnily na základě rozhodnutí mezinárodní organizace, již je Česká republika členem; nejkratší započitatelná doba podle tohoto ustanovení však činí nejméně 90 dnů nepřetržitého výkonu služby, nebo

c) jednotlivě v zahraničních misích po dobu kratší než dobu podle písmene a) nebo b), kdy však celková doba služby po vzájemném sečtení činí alespoň 360 kalendářních dnů; doba výkonu služby v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací kratší než doba uvedená pod písmenem a) se v tomto případě do celkové doby služby započítává čtyřnásobně, pokud po tomto přepočtu dosáhne nejméně 90 dnů.

2. Válečným veteránem je rovněž státní občan České republiky, který jako zaměstnanec ústředního orgánu státní správy, bezpečnostního sboru nebo ozbrojených sil (dále jen „zaměstnanec“) plnil úkoly v místě ozbrojeného konfliktu anebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací nebo v jiné zahraniční misi, a to po dobu stanovenou v odstavci 1 písm. a), b) nebo c).⁴⁸

5.1.2 Osvědčení válečného veterána

⁴⁸ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-170#p3>

Na základě písemné žádosti osob uvedených v § 3 odst. 1 a 2 Zákona č. 170/2002 Sb. „O válečných veteránech“ vydává ministerstvo obrany Osvědčení válečného veterána (viz příloha č.1). Žádost kromě náležitostí stanovených správním řádem obsahuje místo narození, státní občanství a případně hodnost nebo služební hodnost s hodnostním označením. Žadatel dále uvede místo a dobu služby nebo plnění úkolů v misích, a bylo-li mu vydáno osvědčení o účasti na národním boji za osvobození podle jiného právního předpisu, uvede číslo tohoto osvědčení. Spolu s Osvědčením válečného veterána ministr obrany vojákům uděluje čestný pamětní odznak Válečného veterána České republiky.⁴⁹

Po návratu ze zahraniční operace se vojáci z povolání, tedy již jako novodobí váleční veteráni, taktéž účastní slavnostního nástupu a za přítomnosti rodinných příslušníků přebírají z rukou zástupců ministerstva obrany a generálního štábu AČR Medaile Za službu v zahraničí. Vybraným vojákům jsou udělovány Záslužné kříže ministra obrany ČR, Čestné odznaky AČR Za zásluhy a věcné dary (viz příloha č. 2).

5.2 Psychologická péče o válečné veterány

Psychologická služba organizuje speciální psychologickou přípravu před nasazením do zahraniční operace, která navazuje na systematickou přípravu útvarů a zařízení Armády ČR a je nedílnou součástí celkového výcviku. Zaměřuje se i na aktivní spolupráci s rodinami vysílaných vojáků s cílem posilovat partnerská a rodinná pouta a vytvářet prevenci pro vznik partnerských či manželských krizí.⁵⁰

Během zahraniční operace je k řešení aktuálních psychologických potřeb vojáků a jejich rodinných příslušníků na území ČR určen styčný psycholog, který spolupracuje s veliteli vojenských útvarů na území ČR, jejichž příslušníci jsou nasazeni v zahraniční operaci, zabezpečuje psychosociální podporu rodin a blízkých osob formou psychologického poradenství, poskytováním krizové intervence, realizací přednášek a besed vztahujících se k fungování lidských zdrojů v zahraniční operaci a poskytuje informační servis rodinám a blízkým osobám příslušníků rezortu MO.⁵¹

Při řešení složitých osobních krizí a těžkostí, které vznikají při plnění funkčních povinností a v osobním životě se vojáci taktéž mohou obrátit na duchovní službu, která je

⁴⁹ FMO č. 27/2010 Věstníku

^{50,51} Příručka pro válečné veterány v činné službě, Praha, 2019

k dispozici i v zahraniční operaci. Duchovní služba spočívá v podpoře všestranného rozvoje lidských hodnot a zlepšení života vojáků v činné službě. Někteří vojáci upřednostňují duševní pomoc spíše u vojenských kaplanů než pomocí vojenských psychologů.⁵²

5.2.1 Poradny pro válečné veterány

Vojáci a jejich rodinní příslušníci mohou využít poradenských služeb operačních psychologů. Operační psychologové se věnují poradenství krátkodobému i dlouhodobému v různých oblastech. Jde o poradenství vztahové, pracovně-vztahové, profesní a kariérní, zdravotně psychologické, výchovné, partnerské a manželské. Poradny se nachází uvnitř vojenských zařízení i mimo areály vojenských zařízení, např. Poradna ve Vyškově v prostorách budovy Velitelství výcviku-Vojenské akademie, sídliště Víta Nejedlého, Poradna Podbaba v Praze, program „Bezpečné místo“ ve VN Olomouc, ÚVN Praha, SOS linky ve VN Olomouc, VN Brno, ÚVN Praha, Otevřená anonymní linka pomoci v krizi (zřízená Ministerstvem vnitra ČR), Psychologická poradna Komunitního centra pro válečné veterány v Brně, aj.

⁵² Příručka pro válečné veterány v činné službě, Praha, 2019

6. RODINA VOJÁKA

V každé rodině se jednou za čas objeví chvíle, které nejsou zcela jednoduché a mohou působit rozkol mezi jednotlivými členy. V těchto situacích hodně záleží na celkovém pevném poutu rodiny, jejich síle, jak se s danou situací vypořádají. Ne vždy je to zcela jednoduché, ale na druhou stranu, každá tato úspěšně zvládnutá situace ji o to víc posílí. Dziaková popisuje fakt, že dlouhodobé odloučení vojáka od domova a blízkých s sebou nese větší či menší sociálně psychologické problémy, jak v oblasti partnerských vztahů, odloučení, nevěry a sexuální abstinence, tak řešení problémů s malými či většími dětmi na dálku. Čím více vojáci vyjíždějí do misí, tím více hrozí riziko narušení bazálních partnerských a rodičovských vztahů, přičemž se vojáci nemohou divit, že se jejich partneři cítí zrazení a opuštění. Jsou to právě oni, kteří kvůli zaměstnání (ať už ze sebeušlechtlejších důvodů) odchází za prací z domova pryč. Mnohdy po jejich návratu zbylo doma jen ticho a kapající vodovodní kohoutek. „*V armádě najdeme v podstatě dva typy vojáků – vojáky svobodné, vojáky rozvedené a ty, kteří se ještě nestihli rozvést*“. Při návratu do rodiny a k životnímu partnerovi se často vojáci cítí zmatení a plní úzkosti. Očekávají velkou změnu k lepšímu, ať již ve vztahu k manželce či dětem a brzy jsou velice zklamáni. Často jim připadá, že jsou jejich ženy jiné, kamarádi jsou jiní a vlastně sami neví, o čem se s nimi baví. Tyto pocity jsou mnohdy oboustranné, kdy i partnerky vojáků v podstatě neví, o čem si povídat, během půlročního odloučení došlo k odcizení, voják je často myšlenkově nepřítomen a přitom je potřeba řešit každodenní povinnosti, do kterých se on zpočátku není schopen plnohodnotně zapojit.⁵³

Po příjezdu z mise je pro muže i ženu důležité, aby oba přenechali prostor jeden druhému. Zatímco muž by neměl ihned zasahovat do chodu rodiny, žena by měla postupem času muži opět přenechat roli, kterou do výjezdu na misi zastával. To proto, aby se navrátilší muž necítil z rodiny vyobcován a znovu v ní získal zpět své místo, které musel kvůli svému nasazení v misi opustit.⁵⁴

6.1 Podpora ze strany AČR

⁵³ DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7.

⁵⁴ STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5.

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, vojákům a jejich rodinám je během pobytu v zahraniční misi k dispozici vojenský psycholog, který je pro vojáky přítomen přímo v místě služby, či vojenský kaplan, který vykonává téměř shodnou funkci jako právě vojenský psycholog. Pro rodiny a rodinné příslušníky bývá ze strany jednotlivých praporů pořádáno setkání rodinných příslušníků. Toto setkání je plánováno na konkrétní den, jsou o něm informováni všichni nejbližší rodinní příslušníci a probíhá v domovském praporu vojáků, jež plní své úkoly v zahraniční misi. Za přítomnosti velitele praporu a ostatních představitelů je cestou vojenského psychologa zabezpečována psychosociální podpora rodin a blízkých osob formou psychologického poradenství, poskytováním krizové intervence a přednáškou vztahující se k fungování lidských zdrojů v zahraniční operaci. Taktéž rodinám poskytuje informační servis a nezdědkakdy přímé vizuální spojení s odloučenými partnery. Velice podobnou úlohu plní i vojenský kaplan, který bývá přítomen jak v misi, tak i na těchto setkáních.

U některých praporů dostávají vojáci i jejich rodinní příslušníci formou informačních letáků návod, co očekávat a jak se zachovat k partnerovi či dětem po návratu z mise.

Vojáci (po návratu z mise) a jejich rodinní příslušníci (během odloučení i po návratu partnerů) se taktéž mohou obrátit na služby operačních psychologů v poradnách zřízených při posádkách ve Vyškově a Praze, či různých programů, nebo mohou využít služby SOS linky, Otevřené anonymní linky pomoci v krizi, Psychologické poradny Komunitního centra pro válečné veterány v Brně, aj.

Vojáci po návratu z mise absolvují 14 denní preventivní či mimořádnou rehabilitaci v příslušně zřizovaných vojenských rehabilitačních centrech. Mohou se zde věnovat léčebně lázeňským programům, sportovním aktivitám, turistice, odpočinku a dalšímu doprovodnému programu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7. KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum je označení pro různé přístupy (metody, techniky) ke zkoumání jevů, kdy do popředí nevstupuje kvantifikace dat, nýbrž jejich podrobná analýza.⁵⁵

Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím. Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění, vytváření teorie. Kvalitativní výzkum je ve své podstatě analýzou textů vedoucích k porozumění zkoumaným fenoménům. Vedle porozumění slouží analýza také k popisu a interpretaci fenoménů lidského života, často slovy samotných zkoumaných jedinců.⁵⁶

Tento typ výzkumu prokazuje vysokou validitu (platnost). Mnohá zkusmání se minimalizují zejména tím, že data procházejí menším počtem transformací. Navíc díky tomu, že zkoumání má hloubkový charakter, zvyšuje se šance na porozumění zkoumanému fenoménu. Vyznačuje se však nízkou reliabilitou (spolehlivost, hodnověrnost), neboť interpretace vycházející od konkrétního výzkumníka jsou jím ovlivněny.⁵⁷

Pro svou bakalářskou práci jsem tedy zvolila kvalitativní metodu výzkumu. Jistě by šla použít na stanovený cíl výzkumu i kvantitativní metoda, za použití daleko většího vzorku respondentů, anonymním dotazníkem s přesně danými otázkami a možnostmi odpovědí. Avšak nejsem si zcela jistá, jak bych z dotazníků získala pocity, bezprostřední reakce respondentů na položenou otázku a také, jak bych zamezila nižší validitě, protože přeci jen odpovědi zapsané anonymně, nepozorovaně u svého PC, ať už doma nebo v kanceláři, mohou být jakkoliv pravdivé. Ano, samozřejmě i u rozhovoru může každý respondent vypovědět, co jej napadne, výpověď se vždy nemusí shodovat s jeho prožitou realitou. Některé z mých otázek se mohou zdát příliš osobní, mnohdy se se svými pocity voják nesvěří ani

⁵⁵ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 8073150786.

⁵⁶ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

⁵⁷ OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN isbn978-80-87240-33-5.

partnerce/manželce. Vsázela jsem ale na pocit důvěry a anonymity, kterou jsem se snažila v dotazovaném respondentovi podpořit. Také jsem se opírala o fakt, že u kvalitativního rozhovoru mohu pozorovat každou reakci respondenta, například nervozitu, oční kontakt, pomlky ve vyprávění, mimiku, gestiku a další prvky, které by mi mohly napovědět o pocitech dotazovaného mnohem více, než právě u kvantitativního výzkumu a zároveň mou vhodnou reakcí na toto chování dosáhnout vyšší validity odpovědí.

7.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je snaha popsat „*Život vojáka z povolání a jeho rodiny během i po návratu ze zahraniční mise*“, nahlédnout tedy do problematiky vojáků, kteří se zúčastnili zahraniční operace v jakékoliv lokalitě většinou na dobu 6 měsíců, a taktéž jak toto odloučení prožívala jejich nejbližší rodina – partnerky/manželky/děti. Jaké byly jejich pocity před odjezdem/odletem, v průběhu služby v zahraniční operaci, zda během jejich pobytu došlo k silným emotivním zážitkům a jak se s touto situací vyrovnávali. Také se mimo jiné dotazuji na dobu jejich návratu, prvotní přivítání s rodinou a délku aklimatizace rodinného prostředí do původního stavu – tedy před odchodem do zahraniční operace.

V práci též zjišťuji, jakou roli v této problematice zaujímá Armáda České republiky, jakožto zaměstnavatel a orgán, kterému tito vojáci slouží svou oddaností a profesionalitou. Zda je dle oslovených respondentů stávající služba poskytující poradenství a prevenci z jejich pohledu dostatečná i využívána.

Pro získání potřebných dat jsem zvolila formu kvalitativního dotazování, přesněji tedy metodu strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Vybrala jsem 10 respondentů, je to tedy nízký vzorek pro získání faktického tvrzení, pro který by se spíše hodil kvantitativní výzkum o daleko vyšším počtu respondentů. Má práce slouží spíše jako vhled do dané problematiky, pilotáž pro případný budoucí rozsáhlejší výzkum.

7.2 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat pro svůj výzkum jsem použila kvalitativní dotazování. Naslouchání vyprávění, kladení otázek a získávání odpovědí tvoří hlavní skupinu metod sběru dat v empirickém výzkumu. Dotazování obecně zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků,

škál a testů. Tyto metody se mohou použít samostatně, jako je tomu v dotazníkových šetřeních, nebo v kombinaci s jinými metodami. Cílem kvalitativního dotazování je vytvořit jednoduchý, neutrální stimul, aby se získala odpověď od respondenta. Předpokládá se, že identické stimuly pro všechny respondenty umožní dobře porovnat odpovědi mezi jednotlivými respondenty.

Mezi techniky kvalitativního dotazování patří strukturovaný otevřený rozhovor, rozhovor s návodem, neformální rozhovor, fenomenologický rozhovor, narativní rozhovor, epizodické interview a skupinová diskuse. Tento seznam však není úplný. Dle situace můžeme použít také techniku hlasitého myšlení, hloubkový psychologický rozhovor, klinický rozhovor, brainstorming, atd.

Kvalitativní dotazování vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu. Důležitý je vhodně zvolený obsah otázek, jejich pořadí a možná délka rozhovoru. Na začátku dotazování je nutné prolomit případné psychické bariéry a zajisti souhlas se záznamem. Taktéž při zakončení rozhovoru – loučení – můžeme získat důležité informace.

Rozlišujeme různé typy otázek:

- **otázky vztahující se ke zkušenostem nebo chování** (otázky týkající se aktivit respondenta-snažíme se otázkou zjistit chování respondenta, jakoby jsme jej neustále pozorovali)
- **otázky vztahující se k názorům** (objasňují, co si respondent myslí o světě, jeho cíle, záměry, touhy, hodnoty)
- **otázky vztahující se k pocitům** (citové reakce na zkušenosti a prožitky respondenta)
- **otázky vztahující se ke znalostem** (objasňují, co respondent skutečně zná)
- **otázky vztahující se k vnímání** (zjišťují, co respondent viděl a slyšel)
- **otázky demografické a kontextové** (identifikační charakteristiky respondenta – věk, vzdělání, zaměstnání, plat, atd.)

Během rozhovoru musíme dbát také na jeho průběh. Rozvleklé odpovědi a nepodstatné poznámky snižují jeho efektivnost.⁵⁸

⁵⁸ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

7.2.1 Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami

Jako formu kvalitativního dotazování jsem ve své bakalářské práci zvolila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Tento druh rozhovoru jsem vybrala z důvodu minimalizace naprosto odlišných odpovědí vybraných respondentů a tím tedy i snadnější analýzu získaných dat do vyvozeného závěru. Formulovala jsem 16 otázek jdoucích chronologicky za sebou, snažila jsem se o jejich jasnost a srozumitelnost tak, aby všichni respondenti měli možnost je pochopit stejným způsobem a zamezila jsem tím jejich nesprávnému výkladu. U některých otázek jsem položila doplňující (vyjasňující) otázku, aby respondent správně pochopil, co se danou otázkou snažím zjistit a dala mu tím také širší prostor pro jeho odpověď.

7.3 Výběr výzkumného vzorku

Při vybírání respondentů pro mou bakalářskou práci jsem měla stanovena dvě hlavní kritéria. Jelikož cílem mé práce je nahlédnout na prožívání zahraničních misí ze stran vojáků z povolání i jejich rodin, mou cílovou skupinou byli vojáci z povolání, kteří se zúčastnili minimálně jedné zahraniční operace, a druhé kritérium, aby v té době již měli rodinu, přesněji manželku, děti, partnerku (i když formálně pojem rodina znamená především uzavření manželství mezi mužem a ženou, kteří společně vychovávají děti), avšak z hlediska zodpovězení mé výzkumné otázky hraje roli i partnerství, neboť v dnešní době dává stále čím dál více párů přednost prvně plození potomků před uzavřením manželství a mezi partnery je dle mého názoru stejné citové pouto jako mezi manžely, odloučení tedy mohou vnímat stejně sezdané i nesezdané páry. V adaptaci na nové podmínky jde tedy spíše jen o individuální schopnost každého jedince, jak se s touto situací dokáže vyrovnat.

Pro výzkumný vzorek jsem oslovila 10 respondentů, 9 mužů a 1 ženu. Zapojením ženy do výzkumného vzorku jsem se chtěla dovědět, zda a jaké mohou být rozdíly v prožívání odloučení od rodin mezi mužem a ženou - matkou, i když vždy opět záleží na povaze a emočním vnímání každého.

Všichni zúčastnění respondenti jsou vojáci z povolání v činné službě. Pouze respondent M.V. slouží u výsadkového praporu v Čechách, ostatní respondenti slouží u společného praporu na Moravě. Všichni absolvovali zahraniční operace na různých místech, většinou v Afgánistánu. V dobu zahraniční služby měli tedy již všichni rodinu. I přes relativně

vysoký počet vojáků v posádce jsem musela pečlivě zvážit, koho oslovím, kdo by byl odpovídajícím respondentem, neboť hodně vojáků je příliš mladých, kteří se zahraniční operace ještě nezúčastnili, nebo zúčastnili, ale neměli partnery a děti, nebo vojáci, kteří byli v zahraniční operaci již jako rozvedení. Jsou i tací, kteří odjeli do zahraniční operace a „doma“ měli rodinu, ovšem po jejich návratu zbyly jen holé zdi. Vybrat tedy dostatečný počet respondentů, kteří odpovídají mým kritériím, mohlo ze začátku vypadat snadně, ale zcela tomu tak nebylo. Při oslovování respondentů jsem se také potýkala s otázkou, zda se budou chtít zapojit do této práce, měla jsem trochu obavy, že některé mnou položené dotazy mohou být pro ně příliš osobního charakteru. Někteří z oslovených respondentů vypadali zprvu trochu nejistě, přeci jen jsem chtěla nahlížet do jejich soukromých pocitů, které si mnozí nechávají pro sebe a nesvěřují se ani svým nejbližším. Možná z obavy, aby v jejich očích neklesli, byli stále za ty silné. Také jsem chtěla zjistit vnímání a reakce rodin vojáků v zahraniční operaci, což mohlo být další bariérou pro oslovené respondenty. Nikdo z nich ovšem nakonec neodmítl.

7.4 Etický kodex výzkumu

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla nezveřejňovat jména respondentů a zachovat tím jejich anonymitu. Do přepisu rozhovorů jsem tedy použila zaměněné iniciály jmen. Chtěla jsem tím dodržet právo na soukromí respondentů, neboť se svěřovali se svými osobními pocity, a jelikož jsou stále v činné službě a až na jednoho slouží společně u jednoho vojenského praporu, chtěla jsem tím zabránit možnému odhalení. Každý respondent byl o této skutečnosti informován, stejně tak o zaměření a cíli mého výzkumu.

8. ROZHOVORY

Ve výzkumné části bakalářské práce jsem použila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Všem respondentům bylo položeno 16 otázek jdoucích chronologicky za sebou, týkajících se zprvu reakcí rodiny na účast partnera v zahraniční operaci, dále průběhem mise – pocity, které v nich i rodině převládaly, kontakt s rodinou, zda v průběhu mise zažili silný emotivní zážitek a také otázky týkající se jejich návratu, zda byl dle jejich představ či nikoliv. Také jsem se dotazovala na schopnost adaptace na domácí podmínky, zejména její délku. Snažila jsem se též zjistit, jaká byla péče o vojáky a jejich rodinné příslušníky během pobytu v zahraniční operaci.

Rozhovory probíhaly vždy diskrétně, u každého respondenta různý čas, avšak spíše byly stručné. Nejdéle probíhal rozhovor s jedinou respondentkou - ženou mého výzkumného vzorku, hovořily jsme však i o tématech již ne přímo spjatých s výzkumnou otázkou, spíše rozvíjející tematikou týkající se například vztahů mezi vojáky v zahraniční operaci. I tak mě to nutilo ke krátkému zamyšlení, že přeci jen muži jsou možná více struční a věcní, neotevírají tolik své city jako naopak ženy. Že se ženy dokáží ze svých myšlenek i pocitů lépe vypovídat, a tím dají i průchod případným negativním emocím, které mohou způsobovat stres a v horším případě i deprese. Ale to by bylo předmětem jiného výzkumu.

Rozhovory byly vedeny vždy na různých místech, dle dané situace. Někomu vyhovoval rozhovor mimo objekt vojenských kasáren, s někým jsem prováděla rozhovor v kanceláři. I tak byly ovšem dodrženy zásady soukromí. Na začátek rozhovoru jsem opět uvedla anonymnost celé práce i cíl výzkumu. Pro navození pocitu uvolněné atmosféry byl počátek rozhovoru spíše o obecných tématech, poté přešel do fáze hovoru o vojenské službě a následovně jsem se začala ptát na předem připravené otázky. Záznam probíhal přes aplikaci nahrávání zvuku v mobilním telefonu. Na závěr rozhovorů jsem každému respondentovi poděkovala za jeho čas i ochotu věnovanou mým otázkám a popřála mu mnoho štěstí v osobním i pracovním životě. Náš prapor v letošním roce absolvuje 3 zahraniční rotace ve 3 zemích, dotýkají se právě i mnou oslovených respondentů, tudíž je i jejich rodiny čeká další odloučení na dobu 6 měsíců a vše, na co mi nyní odpovídali, pro ně tedy bude opět bezprostředně aktuální. Do rozhovorů jsem použila přepis těchto hovorů a selektivní formou uvedla to, co bylo předmětem pro zodpovězení výzkumné otázky.

8.1 Rozhovor s M. V.

M. V. slouží v Armádě České republiky 4 roky. Je příslušníkem výsadkového praporu. Má partnerku a 2 děti ve věku 5 a 2 let. Nedávná mise v MALI byla jeho první zkušeností v zahraniční operaci. Z rozhovoru bylo patrné, jak mu na jeho rodině záleží. S partnerkou se před odjezdem na misi zasnoubili, nyní je čeká svatba.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Byl jsem v africkém MALI, základna Koulikoro, 27 let.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Ano, partnerku, jsme spolu už 12 let, máme spolu 2 prcky, 5 letého kluka a malá bude mít 2. S přítelkyní jsme se loni zasnoubili, tak plánujeme svatbu.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Děti jsou ještě malé, nechápaly to a ani jsme o tom před nima moc nemluvili, přítelkyně s tím počítala a byla smířená, že to jednou přijde.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Poslední chvíle jsme strávili společně doma, byli jsme na procházce a nic se výrazně nelišilo od klasického dne, ale na sobě i na partnerce jsem cítil značnou nervozitu. Večer mě odvezli do posádky, kde jsme se rozloučili. Loučení bylo dost emotivní, hlavně ze strany dětí, asi jim tak nějak došlo, že se něco děje, brečeli, nechtěli mě pustit, přítelkyně taky brečela i já jsem měl co dělat.(..) Nakonec odjeli, vše se uklidnilo během pár hodin.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Asi týden.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Skoro každý den.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Probíhal spíš klasicky. Museli si vytvořit nový režim, hlavně partnerka si musela zvyknout, že je na všechno sama. Děti to snášely docela dobře, alespoň z mého pohledu. Když jsme si volali, většinou byli rádi, že mě vidí, ale kolikrát mě jen pozdravili a šli si třeba hrát, někdy mě to mrzelo, ale chápal jsem to a neřešil. Starší syn několikrát večer brečel když šel spát, fňukal, že chce tátu a pod., ale nikdy to nebylo nějak vážné. Partnerka všechno nesla velmi

dobře nebo nedávala nic moc najevo.(..) Měli jsme menší krizi asi po 8 nebo 9 týdnech, dost jsme se pohádali, ale během 3 dnů to bylo zas v pořádku a až do konce bylo všechno v pohodě. Myslím, že jsme to všichni zvládli dobře, nezanechalo to na nás žádné následky, naopak myslím, že je náš vztah ještě lepší. “

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Nevím, jestli byl nějak hodně silný, ale emočně docela náročný, hlavně pro partnerku a děti byly Vánoce. Co se týče podpory od AČR v tomto období, tak od NGŠ přišlo přání a malá pozornost pro každého vojáka. Osobně jsem se tyto dny snažil vnímat jako všechny ostatní a vlastně se od nich ani moc nelišily. Jiný emotivní zážitek si nevybavuju. “

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Možnost byla, nevyužil jsem a nevím ani o nikom kdo by využil. “

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Neproběhlo ze strany AČR absolutně nic. “

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Všichni jsme se moc těšili, ale zároveň byly samozřejmě z mojí strany i ze strany přítelkyně nějaký obavy, aby doma po návratu vše klapalo a zajelo se nějak do starých kolejí. Celkově byl konec mise dost náročný. Bylo spoustu práce, neutíkalo to, zároveň všichni bojovali s udržením morálky, protože už se viděli skoro doma a s klukama jsme si lezli na nervy. “

Jak se Vám jevily pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Byly pořád stejné, byla cítit trochu nervozita, z důvodů co jsem říkal, nakonec i z toho aby odlet vůbec proběhl, aby ho třeba neodložili, ale všechno proběhlo v pořádku. “

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Nic jsem nějak neplánoval, nejdůležitější pro mě bylo, abysme už byli spolu. Přivítání bylo super, děti mě skočily kolem krku a nechtěly mě pustit, malá se trošku styděla, ale pak úplně v pohodě, konečně jsem se obejmul s přítelkyní, pořád jsem si představoval jaké to je, mít je u

sebe, pomazlit se a bylo to prostě super (usmívá se). Užíval jsem si všechno, každou vteřinu, všechno silně vnímal. “

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?
„Nepotřebovali jsme žádný čas, myslím, že vše bylo prakticky hned v normálu. Děti chtěly být pořád semnou, přítelkyně na mě byla hodná ještě víc než normálně“ (směje se).

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Řekl bych, že žádné, protože na to nějak nemyslíme, přijde mi, že jsem na spoustu věcí už zapomněl a prostě to беру tak, že to už skončilo, byl to půl rok života, který je už pryč a nemyslím na to.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Rozhodně ano. Role kaplana nebo psychologa je na misích podle mě důležitá, hlavně pokud dojde k nějakému incidentu, nebo pokud má voják doma nějaký problémy. Zároveň si myslím, že tito lidé často těžko hledají k vojákům cestu, jak se dostat do jejich kolektivu, jak se s nimi skamarádit a získat si u nich důvěru. Na tomto by šlo zapracovat víc, už třeba během přípravy do ZO (zahraniční operace, pozn. autora). Co se týče nějakých setkání rodinných příslušníků, neproběhlo vůbec nic, což je podle mě dost škoda, vím, že u některých jiných útvarů je toto běžný a myslím si, že by to bylo fajn. Nebo by se mohla AČR třeba aspoň trošku zajímat, jestli je v rodině vojáka všechno v pořádku a případně zavčas podchytit a nebo začít řešit nějaké problémy. Jednoduše aby armáda během vojákovy nasazení nějakým způsobem komunikovala s rodinou, například cestou právě těch kaplanů nebo psychologů.“

8.2 Rozhovor s F. P.

F. P. je zkušený voják, který absolvoval již 3 zahraniční operace. Po celou dobu je ženatý s jedinou ženou, s níž má 2 děti.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Byl jsem v Afgánu, jako zedvěčák (zástupce velitele čety, pozn. autora) tehdy mi bylo 32.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Manželku a 2 děti.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Zeptala se, jestli chci jet, když jsem řekl že chci, neprotestovala. Děti to braly dobře.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Trávili jsme maximum času společně. Pocity převládaly veselé, nebrali si to moc k srdci, snažili se prožívat chvíle se mnou.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Týden.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Denně.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Na začátku klasicky, o běžných věcech, ke konci už odloučení prožívaly děti špatně.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Žádný takový si nevybavuju.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Ano, kolegové i já jsme chodili na kaplanovy bohoslužby.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Ano, ale nezúčastnili se, nebyla to první mise, věděli, co je čeká.“

Chvíle před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Cítil jsem radost, že uvidím děti naživo.“

Jak se Vám jevíly pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Nemohli se dočkat a chtěli, abych byl doma co nejdříve.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Vřelé, se slzama na obou stranách, dle mého očekávání.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Ne, hned jsme se zapojili do každodenního života bez problémů.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Ve mně nijaký, je to za mnou. V manželce přesvědčení, že už nemám nikam jezdit, že mě potřebují doma.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Myslím, že není potřeba.“

8.3 Rozhovor s P. L.

P. L. je voják s více než 25 letou službou Armádě České republiky. Absolvoval 3 zahraniční operace, má manželku, která je také voják z povolání, společně vychovávají 3 děti.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Ve Wardaku v Afgánistánu, tehdy mi bylo 39 let.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Ano, těhotnou manželku a 4 letého syna.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Řekl bych tak 50 na 50. Nebyli příliš nadšená, ale věděla, že to zvládnou.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Pocity byly velmi rozpačité. Čekala nás všechny dlouhá doba od sebe.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„S tím jsem neměl žádný problém.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Každý týden, ke konci mise každý den.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Rozhovory probíhaly spíš klasicky. Později se mnou ale syn už nechtěl mluvit.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Nejsilnější bylo narození mé dcery, a že jsem u toho nemohl být. Ale věděli jsme dopředu, že to nestihnu.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Možnost jsem měl, ale nevyužil jsem ji. Ostatní nevím, zda ji využili.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Měli jedno setkání pro rodinné příslušníky s ukázkami a zprávami z naší mise.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Cítil jsem hlavně nedočkavost, bylo to opravdu dlouhé odloučení, chtěl jsem už být s nimi, poprvé vidět svou dceru.“

Jak se Vám jevily pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Byla taky nedočkavá, zvědavá“ (směje se).

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Přivítání bylo moc pěkné, jen syn byl chvíli chladný. (..) Později mi řekl, že si myslel, že už se nevrátím.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Až na problém se synem jsme fungovali jako normální rodinka.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Nijak na to už nemyslíme. Když si občas vzpomene, tak jen na tu dlouhou dobu odloučení.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Nic mě nenapadá.“

8.4 Rozhovor s M. H.

M. H. je jedinou ženskou zástupkyní v mých rozhovorech. Do Armády České republiky vstoupila jako vojákyně z povolání ve 38 letech. Tou dobou měla manžela, plnoletou dceru a nezletilého syna. AČR jí hodně změnila život, ať již po fyzické stránce absolvováním veškerých výcviků i odborných školení, tak právě účastí ve 2 zahraničních operacích. Nyní se na další misi opět chystá. Zná se s ní osobně již 5 let a musím říct, že ji obdivuji za její nasazení a odhodlanost i přes to, že nepatří mezi mladší vojákyně našeho praporu.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužila a kolik Vám bylo let?

„Byla jsem dvakrát v Kosovu, bylo mi 43 a 45 let.“

Měla jste v té době partnera/manžela/děti?

„Manžela a dvě děti. (..) No, dcera už byla plnoletá, ale stále to jsou i teď, moje děti“ (usmívá se).

Jaká byla reakce Vašeho partnera/manžela/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Podporovali mě, hlavně psychicky po celou dobu přípravy do mise.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partner/manžel/děti) převládaly?

„Měli trochu obavy, asi teda spíš manžel, z neznámé situace.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„To mi dlouho netrvalo, v řádech pár dnů.“

Jak často jste byla v kontaktu s domovem?

„Každý den, telefonicky.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Váš partner/manžel/děti prožívali odloučení?

„No, řešili jsme spíš praktické otázky okolo domácnosti a syna, organizační záležitosti.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešila? (nemusíte odpovídat)

„Žádný takový okamžik nebyl.“

Měla jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využila jste ji nebo Vaši kolegové?

„Kaplan i psycholog byli moji kamarádi, jejich pomoc jsem nemusela využít.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Ne, žádný kontakt neproběhl, ani žádná zainteresovanost.“

Chvíle před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnera/manžela/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Rozhodně radost, těšila jsem se na běžné rodinné situace a opětovnou přítomnost rodiny.“

Jak se Vám jevily pocity Vašeho partnera/manžela/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Měli stejné pocity jako já, těšili jsme se na sebe navzájem.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsala? (Bylo dle vašich představ?)

„Bylo, byli jsme šťastní, že jsme zase spolu.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Nebylo potřeba žádné aklimatizace, fungovali jsme hned jako předtím.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vašem partnerovi/manželovi/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Ve mně příjemné vzpomínky, získala jsem tam hodně nových přátel, někteří se později seznámili i s mou rodinou. Díky tomu odloučení si uvědomuju, jak moc pro mě znamená domov, místo bezpečí a lásky.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Asi ani ne, myslím, že v dnešní době je tato oblast už docela dobře zabezpečená.“

8.5 Rozhovor s J. N.

J. N. je z vojáků, kteří již za sebou mají dlouhou kariéru a zkušenosti. Zahraniční operace se zúčastnil dohromady 6 krát. Má manželku a dospělé děti.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Sloužil jsem v Afgánistánu, v provincii Logar, tehdy mi bylo 44 let.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Ano, měl jsem manželku a taky už dospělé děti.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Jelikož to byla má v pořadí šestá mise, tak manželka i děti přesně věděli, co jich toho půl roku bude čekat, tak to brali jako součást mé práce.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Chvíle před takto dlouhým odloučením bývají dost náročný, co všechno ještě musím vyřídit, zařídit, opravit, nachystat naplánovat, tak aby po dojezdu měla rodina klid od zbytečných stresových situací, kterým se dá předejít. Vždy před odjezdem panují pocity napětí, zda se

něco během mise nestane něco „špatného“, ale svou partnerku ubezpečuju tím, že je větší pravděpodobnost, že mě srazí auto na přechodu pro chodce.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Jsem přizpůsobivý člověk, takže se změnou prostředí a režimem nemám problém, zvláště když máte kolem se většinou stejně smýšlející dobrý kolektiv lidí tak o to je to rychlejší. Většinou mám spíš problém se přizpůsobit klimatickým podmínkám – horko, prach apod. Dávám tomu vždy tak maximálně 14 dní.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Ze začátku skrz přebírání úkolu od předchozí rotace to bylo takový spíš rychlý zavolání třikrát týdně, že jsem v pořádku, nic jsem doma nezapomněl apod. Po převzetí úkolu a odjezdu příslušníků předchozí rotace se postupně můj kontakt s rodinou stal příjemnou součástí mého dne nebo spíš večera. Samozřejmě ne vždy se díky „některým událostem“ mohl s rodinou spojit, ale takový už je život vojáka v zahraniční misi.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

S rodinou mám pěkný vztah, takže s manželkou jsme většinou probírali, co se během dne událo, jaké bylo počasí, co plánují na víkend atak. S dětmi jsem většinou řešil, jak se jim daří ve škole a jestli mámě pomáhají, když nejsem doma a podobně. Jelikož jsme velká rodina a navzájem se hodně navštěvujeme, tak nám zbytek rodiny pomáhalo překonat naše odloučení různými návštěvami, oslavami, tak aby mne částečně nahradili mou nepřítomnost a manželce rozehnali chmury společného odloučení. Krásný příklad takového videorozhovoru, byla štědrovečerní večeře přes videokamery přenosných počítačů, kdy zbytek mé rodiny seděla u štědrovečerního stolu u nás doma a já u večeře na ubytovně na základně v Logaru. Rozbalování vánočních dárků v přímém přenosu má také své kouzlo, i když to společně „doma“ asi nenahradí.

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký?

Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Na tyto okamžiky se snažím rychle zapomenout, proto na ně nebudu vzpomínat.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Vojenského kaplana a psychologa jsme měli přímo zařazeni v řadách našeho kolektivu, ale já služeb těchto pánů nikdy nepotřeboval, a pokud jich využili mí kolegové, tak snad jim to pomohlo k dobrou věci.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Při této poslední misi žádný kontakt mezi armádou a mou rodinou neproběhl, což mě mrzí, protože během mojí předposlední mise takové setkání rodinných příslušníků proběhlo dvakrát, na kterém se mohou setkat stejně „postižené“ rodiny příslušníků celého kontingentu, dozvědět se proč vlastně jejich odloučení partneři v misi jsou, jaký je smysl jejich přítomnosti ve vzdálené zemi, navzájem popovídat mezi sebou a hlavně najít si nové přátele.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Samozřejmě návraty domů jsou plné očekávání, zda si bude se svým partnerem rozumět, jestli jsme se navzájem neodcizili, ale pokud si partneři ve svém vztahu navzájem rozumí, tak nějaké půlroční odloučení takovýto vztah nemůže změnit.“

Jak se Vám jevíly pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Všichni se těšili, že za pár dnů přijedu domů a že zas budeme jedna normální a hlavně to nejdůležitější kompletní rodina.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Každý návrat z dlouhého odloučení od své rodiny je skvělý a přivítání mé rodiny vždy bylo takový, jak jsem si vždy přál. Jelikož jsem velice emotivní člověk, slzám štěstí jsem se nikdy neubráníl, ale ty si myslím k tomu patří.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Člověk si za půl roku zvykne na jiný denní režim než je ten domácí, ale pokud chce tak si velice rychle přizpůsobí tomu, na jaký byl zvyklý před odjezdem.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Práce“ vojáka v zahraniční misi je náročná a nebezpečná, pokud voják tuto misi přežije ve zdraví a bez psychické újmy, tak na ty „špatné“ vzpomínky se snaží co nejrychleji zapomenout a vzpomíná jen na ty příjemné. Nevím jak ostatní, ale já se snažím svou rodinu vzpomínkami a zážitky ze zahraničních misí nezatěžovat.

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„No, myslím, že by armáda měla zvýšit zájem o rodinné příslušníky svých vojáků v misích. Setkání pořádané domovským útvarům mají svůj význam, ať už z důvodu, že se dozví hodně informací, kde vlastně odloučený partner působí, proč tam vlastně působí apod. V neposlední řadě mohou rodinní příslušníci strávit příjemný den ve společnosti ostatních rodin příslušníků svých kolegů v misi, navázat tak ne jeden přátelský vztah a hlavně si uvědomit, že v této situaci není sám.“

8.6 Rozhovor s K. P.

K. P. slouží v Armádě České republiky téměř 20 let. Zahraniční operace se zúčastnil 1 krát. V té době měl partnerku, jejich vztah byl již delší dobu narušený. Spolu vychovávali 3 děti, 2 letá dvojčata a 4 měsíční dceru. Z předchozího manželství měl jedno 14 leté dítě.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„V Afgánistánu, ve Wardaku (.), bylo mi 32.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Měl jsem partnerku a měl jsem 4 děti, dohromady. Jedno z prvního manželství, (...) 14 leté, dvojčata měli 2 a poslední mělo (..) 4 měsíce, při odjezdu“ (při rozpominání na věk svých dětí se směje).

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Já už nevím, jaká byla reakce, asi to brala jako součást mého povolání. „Nějakou zvlášť výraznou reakci se nepamatuju, ani negativní, ani pozitivní.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Společné chvíle byly normální, s rodinou, byli jsme doma. Nikdo nevěděl, co tam budu dělat, věděli, že budu pryč půl roku, ale nevěděli, jak to třeba může ovlivnit je. Děti si to neuvědomovali, ty byly malé, kromě nejstarší dcery, se kterou jsem již nebyl tolik v kontaktu, tak si to asi moc neuvědomovala.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Pár týdnů, dva, tři týdny třeba, než jsem se tak nějak aklimatizoval.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Prakticky skoro denně, nebo každý druhý den, telefonem nebo Skypem.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Klasický rozhovor, co děti dělají, co dělám já. U těch lidí, co jsou v misi, prakticky dělají pořád to stejné, ten život tam je stereotypní, všechno je dokola, takže postupem času není až tak moc o čem povídat. Partnerka asi nebyla vyloženě nadšená, že jsem pryč, ale zvládali to, partnerka měla velkou pomoc ze strany rodičů. Děti byly malé, nerozuměli tomu.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Emotivních zážitků bylo asi hodně, byli tam mrtví vojáci, to bylo hodně emotivní. V rámci činnosti byl jeden voják zabit v průběhu přesunu v technice, druhý byl zasažený, měl průstřel hlavy, zemřel potom. Řešil jsem to sám, všechny tyhle věci řeším sám.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Možnost měl každý, já jsem nevyužil ani psychologa, ani kaplana, byl jsem přesvědčený, že to zvládám sám. Někdo jej využíval, já ne.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Žádná interesance ze strany armády neproběhla, žádný zájem o rodinné příslušníky.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Spíš promítnutí do toho vztahu, jak moc to ovlivní celý ten pobyt jak v dobrém, tak ve zlém, spíš jsem myslel, že nás to ovlivní negativně.“

Jak se Vám jevily pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Normálně, nic extra jsem nezaznamenal. Děti si to neuvědomovali.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Asi nebylo, bylo to takový zvláštní, člověk se vrátil po dlouhé době, nebylo to nějak extra vřelé, asi ne takové, jaké jsem si myslel.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„My jsme nezačli fungovat jako rodina nikdy, takže po návratu někdejší partnerka většinu času trávila pryč a já jsem byl s dětma sám. Postupem času se to zhoršovalo a zhoršovalo.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„S partnerkou již nejsme spolu, takže netuším. Ve mně to nevzbuzuje žádné veselé emoce, je to takový zastrčený zážitek navždy, který v člověku zůstane. Ani dobrý, ani špatný.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Určitě měl, armáda má prostředky na to, jak to řešit, akorát tak nějak přešlapuje na místě a neví, jak to má pojmout. Nějaké snahy jsou, ale myslím si, že se nám to nedaří pořád dobře.“

8.7 Rozhovor s I. F.

I. F. slouží v Armádě České republiky přes 20 let. Zúčastnil se dvou zahraničních misí, 1. jako svobodný mladý muž, ve 2. misi byl již ženatý a se svou manželkou vychovávali jedno dítě. Nyní je stále ženatý, má 2 děti a jej i jeho rodinu čeká další odloučení na 6 měsíců skrze

službu v zahraniční operaci. Během rozhovoru působil velice klidným a optimistickým dojmem.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„V misi jsem byl zatím dvakrát, poprvé ve 23 letech v Bosně, podruhé ve 27, v Kosovu.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„V Bosně jenom manželku, až v Kosovu, to už jsme měli s manželkou jedno dítě.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Společně jsme se na té situaci domluvili, nebyl nějaký problém.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Trávili jsme společně pokud možno co nejvíc času.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„No, ty podmínky na Balkáně byly úplně odlišný od běžného života doma.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„V první misi telefonem, asi 1x týdně, vzhledem k možnostem, co tehdy byly. Z Kosova už se dalo volat častěji.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Hodně o běžných věcech, řešili jsme hlavně stavbu domu.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

(...) „Bohužel v obou misích došlo ke smrtelné nehodě“ (...)

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Už ani nevím, asi tam tito lidi byli, sám jsem potřebu kontaktovat dotyčné neměl.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Tenkrát jen obesílali příslušníky nějakým dopisem, bylo tam něco jako, že voják působí tam a tam a v případě potřeby se obraťte na ...“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Obavy? To určitě ne, spíš velký natěšení a radost, že to bude za náma a budem zase všichni dohromady společně doma.“

Jak se Vám jevíly pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Všichni se těšili, jak se vrátím a budem spolu.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

(usmívá se) (..) „Bylo super!“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Fungovali jsme hnedka jak dřív.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Už je to pro nás minulost, spíš to ten vztah víc posílilo a jakoby spojilo.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Z mého pohledu asi ne, jelikož jedna věc je služba armádě a na druhou stranu se o život příslušníků v civilu nikdo moc nezajímá, to je osobní záležitost.“

8.8 Rozhovor s V. S.

V. S. také slouží v AČR již řádku let. Je to zkušený voják. Zúčastnil se dvou zahraničních misí, v té době byl již ženatý a měl dvě děti. Výhledově se do další mise nechystá.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Byl jsem venku dvakrát, ve 2008 v Kosovu, bylo mi 31 a ve 2010 v Afgánu, to mi bylo 33.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„V obou misích jsem už byl ženatý a měl 2 děti.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„No, samozřejmě měli obavu, jak o mě, tak z toho dlouhého odloučení.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Na oba výjezdy jsem jel na začátku roku, takže jsme svátky strávili společně. Bylo cítit určitý napětí, ta obava z neznámého nejde úplně vytěsnit.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Nemívám zrovna problémy zvyknout si na jiný prostředí, myslím že tak do 14 dnů se všechno ustálilo.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Skoro denně. Dalo se jak telefonovat, tak přes internet.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Spíš asi klasicky. Většinou se řešili běžné záležitosti, škola, školka, nějaké opravy v domácnosti. Časem si rodina zvykla, že tam nejsem a musí se postarat sami.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Ten jsem řešit nemusel.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Kontakt s nimi možný byl, já naštěstí ani jednoho nepotřeboval. Jestli někdo jiný jo, to nevím. Tyto věci většinou nikdo neřeší veřejně.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Jo, měli možnost setkání rodinných příslušníků a poslat balíček. Jediné, čeho využili, bylo právě poslání balíčku, nic víc.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Jasně, že jsme se na sebe těšili. Čím víc se ten návrat blížil, tím víc jsem měl pocit, že se ten čas vleče. Lhal bych, kdybych řekl, že jsem neměl obavy z odcizení. Přemýšlel jsem, jestli bude všechno jako před odjezdem. Naštěstí se to nepotvrdilo.“

Jak se Vám jevily pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Asi podobně jak u předchozí odpovědi. Hlavně jsme řešili, co bude po návratu, kam pojedem na dovolenou, jak si ten čas, o který jsme přišli vynahradíme.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

(..) „No, to se ani nedá moc popsat. Strašná radost. Z člověka spadnou všechny obavy.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Nějakou chvíli trvalo, než jsme začli fungovat jako dřív. Když opadla radost z návratu a začal jsem se víc zapojovat do chodu rodiny, bylo to poznat, že se návyky rodiny změnilly. Prostě si zvykli, že tam nejsem a všechno řeší svépomocí. Prvních pár dní jsem si připadal tak nějak navíc.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„To jsme spolu zpětně nikdy neřešili.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Tak vzhledem k tomu, že jsme žádnou pomoc armády nevyhledávali, myslím, že zájem je dostačující. To ale každý může vidět jinak.“

8.9 Rozhovor s T. A.

T. A. je voják sloužící v AČR téměř 20 let. Zahraniční mise se zúčastnil 1x. V té době měl manželku a dvě malé děti. Krátce před odjezdem do mise měli s manželkou svatbu.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„V Afgánistánu, v Logaru, bylo mi 39.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Jojo, měl jsem manželku a dvě děti. Syn měl 3 a dcera 7 roků.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Tak manželka byla docela překvapená, ale vzhledem k tomu, že ve 2008 jsem byl v Kosovu, tak se do té situace uměla vžít (..) Jako, že zas odjedu. Syn to ani nevnímal, dcera jo, ale moc to neřešila, aspoň jsem měl z toho ten pocit.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Já sem byl nervózní, co mě tam čeká, jaká situace tam bude. S rodinou jsem byl co nejvíc a snažil se ty emoce nedávat moc najevo. Manželka byla dost naměkko, nemá ráda loučení, ale byla statečná. K odjezdu z kasáren mě ale nedoprovázela.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„S tím problém nemám, tak do týdne.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Každý den, telefonem nebo přes Skype.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Spíš ty běžný věci, co je novýho u nás doma, aspoň přes ten telefon jsem mohl pomoci. Zvládali to celkem dobře, zvykli si, že musí všechno sami.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Při raketovém útoku na základnu, kdy došlo k vážnému zranění kluka z naší jednotky. Dodnes je plně invalidní.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Možnost jsem měl, ale nevyužil.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Armáda pořádala setkání pro rodinné příslušníky, moje rodina toho nevyužila.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Tak ke konci mise sme měli docela obavu, aby se něco špatného nepříhodilo, ale samozřejmě jsem se moc těšil na manželku a děti a ty ostatní doma. Obavy z odloučení jsem neměl, ten každodenní telefonický kontakt dělá hodně.“

Jak se Vám jevíly pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Taky se nemohla dočkat, to bylo cítit. S blížícím se návratem čas utíká móóóc pomalu“ (usmívá se).“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„To bylo hodně emotivní, i se slzičkama.“

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„Všechno se brzo vrátilo do starých kolejí, rychle sme si na sebe zase zvykli.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Já bych si asi zas zvykl, že bych šel znovu, ale pokoušet osud už nebudu. Manželka říká, že by musela asi brát nějaký antidepressiva. Při vzpomínkách jí i slza ukápne.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Z mého pohledu ne, i moje rodina nic nepotřebovala. Něco jiného je, když nastane nějaký problém jak doma, tak v misi. Ale myslím, že v těchto případech to má armáda dobře podchycený.“

8.10 Rozhovor s Č. Z.

Č. Z. patří opět k vojákům s delší vojenskou kariérou. Zahraniční misi absolvoval jednou. V té době byl ženatý a měl dvě děti. Do zahraniční operace se v brzké době nechystá, ale kdyby dostal nabídku, využil by ji.

Na jakém místě zahraniční operace jste sloužil a kolik Vám bylo let?

„Byl jsem v Afgánu, tehdy mi bylo 39.“

Měl jste v té době partnerku/manželku/děti?

„Ano, manželku a dvě děti.“

Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?

„Tak chvíli jsme o tom debatovali (..) Pak manželka souhlasila.“

Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převládaly?

„Chtěli jsme být hlavně spolu, užít si ty chvíle.“

Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim?

„Ne moc dlouho, zvykl jsem si za 14 dní.“

Jak často jste byl v kontaktu s domovem?

„Každé dva dny, volali jsme si.“

Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení?

„Nic velkého jsme neřešili, to nemá cenu. Bavili jsme se běžných věcech, do doma, co děti, a tak.“

Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)

„Spíš nebyl.“

Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?

„Ano, tu možnost jsem měl, šlo spíš o přátelské povídání.“

Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)

„Jen jednou před Vánoce, rodina nám mohla poslat dárky do mise.“

Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?

„Cítil jsem hlavně radost, moc jsem se těšil.“

Jak se Vám jevily pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?

„Taky se těšili, všichni, nemohli se dočkat.“

Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)

„Bylo to pěkný, moc, děti udělaly takový uvítací plakátky“ (usmívá se).

Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?

„První dva týdny byly bez problému, potom přišel dopad všeho, že rodina byla schopná fungovat sama, beze mě. Měli jsme docela problém s přijutím těch starých návyků.“

Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?

„Po těch třech letech v podstatě žádný, já kdybych mohl, tak bych jel, manželce by to nevadilo, děti nevím. Dokud tato situace nenastane, s dětmi je řešit nebudu.“

Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)

„Spíš mě udivila práce paní doktorky - psycholožky v Kábulu, která u nás měla jednou návštěvu a dál neřešila nic. Jedna přednáška, kde nám sdělila, jak to nebude stát za nic, až ses vrátíme.“

9. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V praktické části mé bakalářské práce jsem se pomocí strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami oslovených 10 respondentů snažila zjistit, jaké pocity, emoce a prožitky panují v rodině vojáka z povolání od samého počátku zahraniční mise. Tedy od oslovení vojáka velitele s nabídkou účasti v zahraniční operaci a následnou reakcí rodiny, dále na společné chvíle před odjezdem do mise, pocity vojáka i rodiny v průběhu zahraniční operace a návrat zpět k rodině – zda proběhla aklimatizace na rodinné, domácí prostředí spontánně a bezprostředně po návratu, nebo zda rodina i voják potřebovali nějaký čas, aby došlo k opětovnému sžití.

Zjišťovala jsem též, jakou roli hraje Armáda České republiky v této problematice, jakou je podporou pro vojáka i jeho rodinu během zahraniční operace, zda je zájem ze strany AČR dle oslovených respondentů dostačující, či nikoliv.

Každému respondentovi jsem položila 16 otázek ke zjištění stanoveného cíle. První a druhá otázka byla všeobecná, týkající se místa působení v zahraniční operaci, věk vojáka v tu dobu, a zda již v té době měl partnerku, manželku i děti. Nejčastějším místem služby v zahraničí byl Afgánistán, poté Kosovo, Bosna a africké Mali. Nejnižší věk respondenta, který se zúčastnil operace, bylo 23 let, nejstarší byl v operaci ve 45 letech. Někteří z respondentů se zúčastnili zahraniční operace vícekrát, respondent J. N. byl v misi dokonce 6 krát. Nyní se chystá opět, tentokrát do afrického Mali.

Na mou 3. otázku: „*Jaká byla reakce Vaší partnerky/manželky/děti na nabídku účasti v zahraniční operaci?*“ většina respondentů odpověděla, že s tím jejich partnerka či manželka neměly problém. Braly to jakou součást povolání jejich muže, nebo pokud to byla „jejich“ již několikátá mise, věděli, co je čeká. U partnerek/manželek některých respondentů byly počáteční obavy z dlouhého odloučení, a jak budou situaci zvládat, ale s odjezdem partnera/manžela do mise souhlasily. Děti respondentů byly buď příliš malé, aby pochopily, co je čeká, či to nijak před odjezdem neřešily.

4. otázka: „*Jaké byly vaše společné chvíle krátce před odletem/odjezdem do zahraniční operace? Jaké pocity ve vaší rodině (partnerka/manželka/děti) převažovaly?*“ Respondenti odpovídali, že většinu času se snažili trávit společně, s rodinou. Vyřizovali provozní domácí záležitosti spojené s dlouhým pobytem mimo domov. Někteří z respondentů

vypověděli, že u nich i jejich manželek panovaly obavy spojené s odloučením, samotný odjezd byl emotivní.

5. otázka: „*Jak dlouho Vám trvalo „zvyknout“ si na nové prostředí, režim? S tímto dle výpovědí neměli respondenti žádný problém, na nové prostředí si zvykli téměř okamžitě, či do jednoho až dvou týdnů.*

Na 6. otázku: „*Jak často jste byl v kontaktu s domovem? odpověděli respondenti, že kontakt s rodinou probíhal dle dané situace, mnohdy ovšem pravidelně, 1 krát za dva dny, či denně, telefonem, Skypem. Toto hodnotím velmi kladně, neboť si myslím, že možnost pravidelného kontaktu s rodinou v podmínkách, které panují jak v zahraniční operaci, tak doma, pro rodinu, která se musí o vše postarat svými vlastními silami, bez možnosti opory druhé poloviny může být pro posilování a udržování vztahu, i když na dálku, velkým přínosem.*

7. otázka: „*Jak tento kontakt většinou probíhal? Byl spíše citově emotivní, či spíše klasický - rozhovor o běžných denních činnostech? Jak Vaše partnerka/manželka/děti prožívali odloučení? U všech respondentů tyto kontakty probíhaly spíše klasicky – rozhovory o dětech, jak se mají, co je nového. Jelikož možnost kontaktu byla častá, byly tyto rozhovory spíše stereotypní. Jediný respondent uvedl, že se s partnerkou za misi 1 krát hodně pohádali, ale vše se uklidnilo a nakonec je tato situace spíše posílila. Děti některých respondentů zvládaly odloučení ke konci mise hůře, plakali nebo si otce během hovoru nevšimli, či dokonce s ním už ani nechtěli mluvit. Toto bylo otci líto, ale věděl, že nyní nemá smysl to nijak řešit.*

8. otázka: „*Byl za dobu Vaší služby v zahraniční operaci nějaký velmi silný emotivní okamžik? Jaký? Jak jste jej řešil? (nemusíte odpovídat)“ Odpověď na tuto otázku byla u respondentů odlišná. Někteří uváděli, že k žádné takové situaci nedošlo, nebo na ni chtějí zapomenout a proto na ni nebudou odpovídat. Pro M. V. byly emotivním zážitkem Vánoce v odloučení, kdy je on i jeho partnerka s dvěma malými dětmi trávili sami. P.L. uvedl, že těžká emotivní situace pro něj bylo narození dcery, u kterého nemohl být. 2 z respondentů popsali jako velmi emotivní zážitek smrt vojáků v průběhu mise a jeden respondent jako tuto negativní situaci vnímá raketový útok na jejich základnu a následné zasažení jeho kamaráda střepinami z této střely.*

Na 9. otázku: „*Měl jste možnost kontaktu s vojenským kaplanem či psychologem? Využil jste ji nebo Vaši kolegové?*“ Osm respondentů odpovědělo, že pomoc vojenského kaplana ani vojenského psychologa nevyužili i přesto, že byli přítomni. Respondenti, co prožili během operace silný emotivní zážitek necítily jako nutnost využívat jejich služeb, tvrdili, že se s touto situací chtěli vypořádat sami. F. P. uvedl, že se s kolegy zúčastňoval pravidelných bohoslužeb vojenského kaplana. Č. Z. vypověděl, že tuto možnost využil, ovšem jen na přátelské popovídání.

10. otázka: „*Jaká byla zainteresovanost ze strany Armády České republiky pro Vaše rodinné příslušníky? Proběhl mezi nimi nějaký kontakt v době Vaší služby v zahraniční operaci? (popř. jaký?)*“ Na tuto položenou otázku 4 respondenti odpověděli, že ze strany AČR neproběhl žádný kontakt s rodinnými příslušníky. 4 respondenti uvedli, že za jejich službu v misi proběhlo jedno setkání rodinných příslušníků pořádaných domovským praporem vojáků, avšak jen u jednoho vojáka této možnosti setkání rodina využila, u jednoho respondenta využila zaslání balíčku do mise a ostatní rodinní příslušníci pozvánky na setkání nevyužili. Další respondent uvedl, že AČR zaslala jeho rodině informační dopis, ve kterém bylo uvedeno místo služby nasazení jejich rodinného příslušníka a informaci o tom, kam se mohou v případě potřeby obrátit. Poslední tázaný odpověděl, že rodina měla možnost před Vánoci zaslat balíček, čehož využila.

11. otázka: „*Chvilé před návratem domů – jaké pocity se ve Vás odehrávaly? Radost, těšení se na partnerku/manželku/děti nebo i obavy z dlouhého odloučení a možného promítnutí se do vašeho vztahu?*“ Na tuto otázku téměř všichni respondenti odpověděli, že před návratem domů pociťovali především velkou radost, těšení se na opětovné setkání s rodinou. U některých byly i obavy z dlouhého odloučení, zda bude vše v pořádku, zda se tato doba na jejich vztahu promítne. Jeden respondent popisuje i stav, kdy si s ostatními kluky ke konci už pěkně „lezli na nervy“.

Na 12. otázku: „*Jak se Vám jevíly pocity Vaší partnerky/manželky/děti při posledních hovorech v odloučení před Vaším návratem domů?*“ respondenti ve většině případů odpověděli podobně jako u předchozí odpovědi, a to, že se jejich partnerky, manželky i děti (pokud byly ve věku, kdy už si tuto situaci uvědomovaly) velmi těšili na jejich návrat domů. Panovala velká radost, nedočkavost s blížícím se příjezdem, plánování společně stráveného času. Pouze jediný respondent uvedl, že mu pocity jeho partnerky nepřípadaly „nějak extra“,

ale již od počátku uváděl, že jejich vztah nebyl v pořádku již před misí a po jeho návratu očekával spíše zhoršení a nakonec opravdu došlo k jeho ukončení.

13. otázka: „*Jaké bylo vaše přivítání, jak byste ho popsal? (Bylo dle vašich představ?)*“ byla také s podobnými odpověďmi. Přivítání se s rodinou probíhalo velmi emotivně, šťastně, často došlo i na slzy. P. L. uvedl, že jeho syn byl zpočátku chladný, později se od něj dověděl, že si myslel, že už se táta nevrátí. K. P., jehož vztah s partnerkou později skončil, uvedl, že přivítání nebylo nijak vřelé, nebylo dle jeho představ po dlouhé době odloučení.

14. otázka: „*Dny, popřípadě týdny po návratu - jak probíhaly? Trvalo nějakou chvíli, než jste „fungovali“ opět jako rodina, či jste nepotřebovali žádný čas, aby bylo vše jako před odletem/odjezdem?*“ Odpověď na tuto otázku u sedmi respondentů byla kladná, nepotřebovali žádný čas na opětovné sžití, fungovali ihned jako před odjezdem do mise. Dva respondenti uvedli, že po uplynutí krátké doby, opadnutí prvotního štěstí došlo k problému s fungování rodiny. Rodina si zvykla na samostatnost, řešení všech záležitostí svépomocí, bez muže. Voják se pak cítil, že je doma na víc. Chvíli trvalo, než bylo vše opět v pořádku. Opět K. P. uvedl, že v jeho rodině se situace stále zhoršovala, partnerka často odcházela mimo domov a on byl s dětmi sám.

15. otázka: „*Jaký pocit, emoce ve Vás a Vaší partnerce/manželce/dětech budí vzpomínky na Vaši službu v zahraniční operaci?*“ Na tuto otázku v sedmi případech zněla odpověď v podstatě stejně, že na misi zpětně nevzpomínají, nesnaží si ji připomínat. Manželky některých respondentů nemají pěkné vzpomínky, hlavně díky dlouhému odloučení. Pro jedinou zúčastněnou respondentku znamenala mise mnoho nových přátelství, která trvají dodnes. Jediný respondent uvedl, že vzpomínky na misi v něm nevzbuzují žádné příjemné emoce. Byl to pro něj zážitek navždy.

16. otázka: „*Měl by se dle Vás zvýšit zájem ze strany AČR o vojáky v zahraničních operacích a jejich rodinné příslušníky? (například větší anonymita při rozhovoru vojáka a vojenského kaplana/psychologa, častější setkání pro rodinné příslušníky pořádaná domovským praporem s produkcí života vojáků v zahr. operaci, či jiné služby?)*“ Odpověď na tuto otázku byla spíše odlišná. 6 respondentů odpovědělo, že dle jejich názoru není zlepšování podpory vojákům i jejich rodinným příslušníkům ze strany Armády České republiky potřeba, že tuto oblast má dobře zabezpečenou, avšak někteří přesto uvádí, že podporu AČR nevyhledávali. 4 respondenti byli názoru, že Armáda v této oblasti dosti pokulhává, neví, jak

se k tomuto problému postavit a proto jej mnohdy neřeší. Měl by se zvýšit především zájem o rodiny, např. častějšími či alespoň nějakým setkáním rodinných příslušníků a zvýšit kontakt vojenských kaplanů a psychologů mezi vojáky.

Z těchto poskytnutých odpovědí by tedy šlo vyvodit, že před odjezdem na zahraniční operaci velmi záleží, jaký vztah mezi vojákem a jeho partnerkou či manželkou je. Zda se vzájemně milují, chovají k sobě úctu a důvěru, jsou-li si vzájemně oporou. Samozřejmě, že postupem let se každé partnerství i manželství vyvíjí, ale pokud jsou ctěny a zachovány tato základní pravidla, je to minimálně cesta k úspěšnému zvládnutí dlouhého odloučení z důvodu zahraniční mise. I tak jsou nastavené podmínky pro obě strany dosti složité, pro vojáka je to pobyt v těžkých klimatických podmínkách, na malém prostoru s neustále stejnými lidmi, kde nemá téměř žádné soukromí, okořeněný o pachut' stále hrozícího nebezpečí buďto raketovými útoky nepřátel či nebezpečí při patrolách v osadách i městech. Pro rodiny doma je to především pocit samoty, nemající se o koho opřít, nutnost vše řešit svépomocí. O to horší pak je, když nastane nějaká událost v rodině, která situaci zhoršuje, například nemoc dětí, problémy ve škole, problémy v zaměstnání, úmrtí příbuzného atd.

Co se týká dětí, zde záleží na jejich věku, kdy povětšinou otec – voják a v některých případech i matka – vojákyně rodinu opouští. Pokud jsou to děti malé, do zhruba 2,5 let, situaci si zcela nejsou schopny uvědomit. Uvědomují si, když nastane doba loučení, ale nepřítomnost otce, pokud zůstávají nadále s matkou a jejich potřeby jsou zachovány, si přímo neuvědomují. Pokud jsou to děti větší, mohou cítit ze strany otce zradu, že rodinu opustil, stejně tak jako syn respondenta P. L. Také tyto děti si již dobře uvědomují absenci otce a čím déle je otec pryč, tím více dětem schází. U pubertálních a postpubertálních dětí mimo jiné závisí na vztahu s otcem, otec dětem také chybí, ale situaci chápou a dovedou se s ní lépe vyrovnat než děti mladší.

10. DISKUSE

V bakalářské práci jsem se snažila formou strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami aplikovaným na menším počtu respondentů zjistit a poukázat, jaké emoce prožívá voják z povolání a jeho nejbližší rodina od počátku zahraniční operace až do jejího konce. Jak tuto skutečnost jako rodina zvládají a jak je k tomuto úspěšnému zvládnutí, aby nedošlo k narušení vztahů, dopomocna Armáda České republiky, jakožto zaměstnavatel a prvotní zprostředkovatel dané situace. V práci jsem se tedy zaměřila na vojáky, kteří v době mise již měli rodinu i děti.

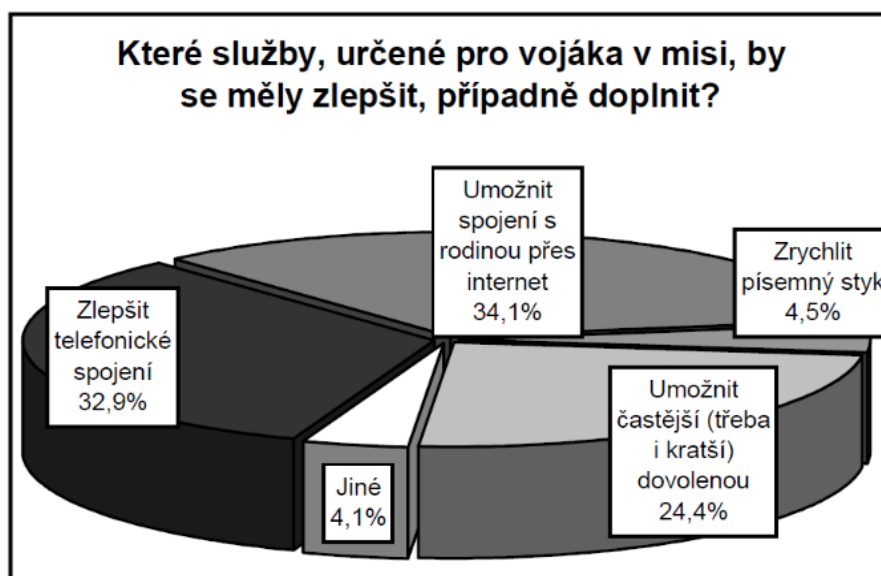
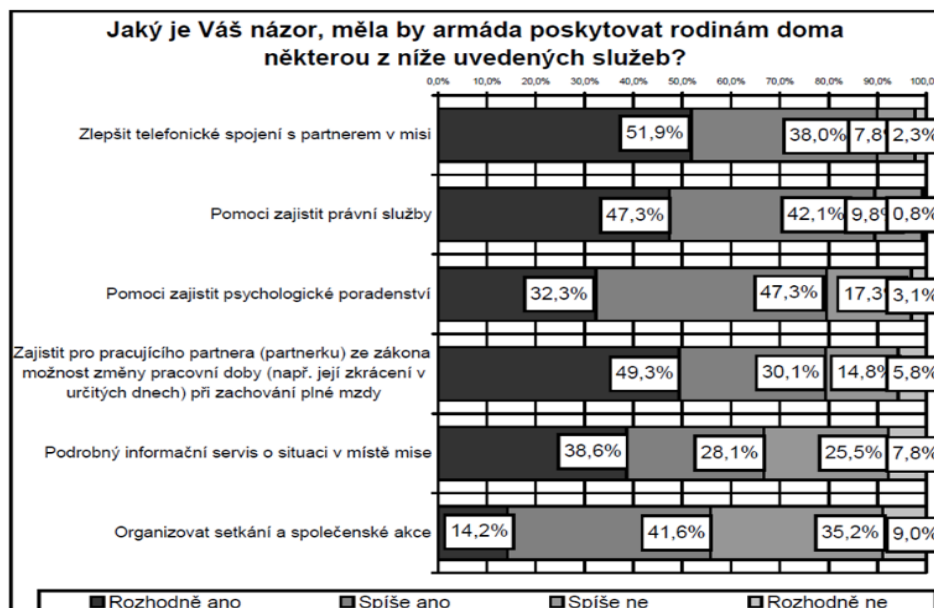
Z rozhovorů jsem zjistila, že reakce rodiny na odjezd vojáka do zahraniční operace byla vcelku klidná, vojáci měli ze stran svých partnerek i manželek podporu, i když i samozřejmě byly cítit obavy z dlouhého odloučení a o bezpečí vojáka. Adaptace vojáků na nové prostředí probíhala také rychle, v krátkém čase. V průběhu mise byly rodiny v pravidelném kontaktu, neřešili emotivní situace, ale běžné záležitosti, týkající se dětí, provozu domácnosti, zaměstnání, rodinných vztahů a popřípadě průběhem služby vojáka. Některé malé děti respondentů odloučení nijak nevnímaly, od telefonických hovorů odbíhaly, nejevily zájem. Také se stalo, že 4 letý syn s otcem odmítal mluvit. Některé děti s ubíhajícím časem snášely odloučení hůře než na počátku, otec jim velmi chyběl. Jako emotivní zážitky v průběhu mise popisují respondenti úmrtí, zranění blízkých kamarádů, či raketové útoky nepřátel na domovskou základnu. Popisují je jako těžké chvíle, které ovšem řešili sami, bez odborné pomoci vojenského kaplana či psychologa, kteří byli ve všech operacích přítomni. Tato skutečnost by mohla být opřena o fakt, že nechtějí být považováni za slabé, přeci jen kontakt mezi všemi je v podmínkách zahraničních operací velmi úzký, soukromí téměř nijaké a mohli by být například lehce spatřeni při hovoru s psychologem či vojenským kaplanem a možným následným poukazováním si zbytku jednotky na jeho „slabost“. Těžko říci, zda je toto jednání příliš vhodné, avšak bohužel, pochopitelné. Přinejmenším by mohlo pro úlevu od těchto negativních emotivních pocitů dopomoci popovídání si o celé zkušenosti s ostatními zasaženými vojáky, kterých se tato událost také přímo dotkla. Svěřením se svými pocity partnerce či manželce se vojáci také mnohdy vyhýbají, buď se stejného důvodu, aby si zachovali tvář „silného“ muže, či z možné představy, že si partnerka nedovede z civilního života situaci zcela představit a tudíž ji tím nechtějí „zbytečně“ zatěžovat.

Dále z rozhovorů vyplynulo, že emoce, které panovaly před odjezdem domů jak se strany vojáků, tak se strany rodiny byly převážně radost, těšení se, nedočkavost, ale i obavy z dlouhého odloučení a jeho možnými následky na dosavadní vzájemný vztah. Tato obava se potvrdila u jediného respondenta, avšak jeho vztah s partnerkou byl narušený dlouhodobě. Návrat vojáků z mise byl ve většině případů dle jejich očekávání, velmi emotivní zážitek. Opětovnou aklimatizaci na rodinné prostředí, každodenní rutinní záležitosti téměř všichni respondenti popisují jako bezproblémové, téměř okamžité. Jen u dvou došlo po krátké době s problémy vnímání sebe sama jako někoho, kdo je v domácnosti navíc. Rodina byla po dobu odloučení nucena zvyknout si na skutečnost, že si se vším musí poradit sami, bez mužského elementu a tento obraz se reflektoval i krátce po příjezdu. Chvíli tedy trvalo, než se otec opět plně zapojil do každodenních činností.

Co se týká podpory vojáků i rodinných příslušníků ze strany Armády České republiky, odpovědi respondentů byly odlišné. Dalo by se říci, že o málo větší polovina respondentů odpověděla, že zájem ze strany AČR byl dostačující, menší polovina uvedla, že zájem nebyl zcela žádný nebo by se měl vylepšit například častějšími setkáními pořádanými domovskými prapory pro rodinné příslušníky, či větším zájmem vojenských kaplanů a psychologů.

Pro porovnání přikládám část výzkumu časopisu *Vojenské rozhledy* vydávaným Univerzitou obrany ČR. V článku s názvem „Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatky z armádního sociologického výzkumu)“ byla zveřejněna jedna z výzkumných otázek zabývající se Názory a náměty vojáků na zlepšení zabezpečení a služeb ze strany armády. Výběrový soubor tvořilo 94,0 % mužů a 6 % žen. Téměř tři pětiny vojáků (58,3 %) byly ve věku 31 a více let, třetina ve věku 26-30 let a pouze necelá desetina (8,3 %) uvedla věk do 25 let. Z hlediska rodinného stavu největší procento dotázaných (58,6 %) žilo v manželském svazku (ženatý, vdaná) a třetina vojáků byla dosud svobodná. Více než třetina oslovených respondentů (35,1 %) byla bezdětných, čtvrtina uvedla dítě jedno a necelá třetina (30,5 %) dvě děti. Poznatky z výzkumu měli sloužit jako jeden z podkladů pro přijetí návrhů ke zlepšení péče o vojáky v průběhu mise i po návratu domů, a také o jejich rodiny. Výzkumníci se tedy ptali na jejich názor na služby poskytované armádou účastníkům mise a jejich rodinám a na jejich náměty ke zlepšení těchto služeb. Názory veteránů na poskytované služby názorně ukazují následující grafy:⁵⁹

⁵⁹ Ballová, N., Saliger, R., Hodný, J., Pavlát, J., Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatky z armádního sociologického výzkumu), *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

Jako možná pomoc pro vojáky z povolání a jejich rodinné příslušníky se může jevit zřízení **Komunitního centra pro válečné veterány v Brně**. Toto centrum bylo zřízeno na sklonku roku 2016 a mělo by být pilotním projektem pro postupné zřizování dalších center pro podporu válečných veteránů a jejich rodinných příslušníků ve větších městech České Republiky. Centrum tvoří několik místností, určených pro školení a společenské setkávání, které jsou doplněny zázemím pro administrativu a prostory pro psychology. Mezi funkce Centra patří například:

- Centrum volnočasových aktivit válečných veteránů

- Plní funkci vztahu k válečným veteránům, jejich rodinným příslušníkům a pozůstalým.
- Vystupuje k veřejnosti, ke školám, vzdělávacím institucím a dalším subjektům.
- Cílem centra je zpětná integrace veteránů do společnosti, pomoc veteránům vytvářet podmínky a aktivity směřující k setkávání veteránů, sdílení zkušeností a zážitků.
- Řešíme a poskytujeme psychologickou pomoc při řešení následků psychické zátěže, které byli na misích vystaveni, poradenství při řešení rodinných i osobních jiných problémů.
- Komunitní centrum působí jako místo pro diskusi, přednášky, workshopy, projekce, výstavy, jako školící centrum pro další vzdělávání a přípravu bývalých vojáků a válečných veteránů.
- Zaštiťujeme mezinárodní setkání a setkání účastníků misí dle působení, oslavy významných výročí a událostí.
- Poskytujeme všestrannou nabídku aktivit a zázemí ve vybavených prostorách centra i mimo něj.⁶⁰

Pro porovnání podpory vojákům a jejich rodinným příslušníkům se zahraniční armádou bych uvedla postoj Armády Spojených států amerických vztahující se k této problematice. Je nutno podotknout, že Armáda České Republiky disponuje kolem 25 000 vojáků, oproti tomu Armáda Spojených států amerických disponuje téměř 1 500 000 aktivních vojáků a drží tím celosvětové prvenství. Tomu odpovídá také potřebná podpora. Zaštiťujícím programem Armády Spojených států amerických pro podporu vojáků a jejich rodin je U.S. Army Families. Prohlašuje: „*Síla našeho národa je naše armáda. Sílou naší armády jsou naši vojáci. Síla našich vojáků je v jejich rodinách. Péče o naše vojáky, rodiny a civilisty je trvalou prioritou armády. Desetileté výzkumu ukazují, že připravenost rodiny ovlivňuje celkovou připravenost armády, včetně odolnosti, výdrže a připravenosti. Rodiny vojáků neustále předvádějí svou oddanost, službu a ochotu vojákům obětovat velké oběti - dlouhé odloučení od blízkých, nejistotu a požadavky na mnohonásobné nasazení, přechody do jiných škol, pracovních míst a častá stěhování.*“⁶¹

Z programů rodinám nabízí například:

⁶⁰ <https://kcvvbrno.cz/o-nas/>

⁶¹ <https://www.army.mil/families/>

- Military Childcare (Vojenská péče o děti)- tato služba nabízí příspěvky dětem raněných válečníků, rodinám s více dětmi, přeživším padlých vojáků, dětem vojáků vyžadujícím celodenní péči, dětem předškolního i školního věku .
- Army Military Parental Leave Program (Armádní vojenský rodičovský program)
- National Guard family program (rodinný program Národní gardy) – byl vytvořen za účelem podpory a vzdělávání rodin Národní gardy. Kromě kanceláře ve Washingtonu, DC, má tým zaměstnanců a dobrovolníků v každém z 54 států. V každém státě je ředitel státního rodinného programu s jedním až čtyřmi koordinátory programu Wing Family Program na podporu rodin vojáků. Fungují zde také dobrovolnické skupiny pro připravenost rodiny, asistenční personál, u kterých může rodina plně využít všech dostupných služeb.
- Military Family Month (Vojenský Měsíc rodiny) – Tento program byl založen ozbrojenými složkami a probíhá každoročně v měsíci listopadu. Je to forma setkávání vojáků, civilních zaměstnanců armády, důchodců, pozůstalých, rodin a široké veřejnosti. Pravidelností tohoto programu chce dát armáda najevo své uznání a čest vojenské rodině za jejich častá přispění k dobrým vztahům, vytrvalým závazkům a denním obětím zahraničním misím armády a tím i národu. Armádní rodiny jsou nedílnou spojkou mezi vojáky a schopností armády udržovat připravené a citlivé síly.
- Army making improvements to Family Readiness Groups (Vylepšení Skupin rodinné připravenosti) – tento program je novinkou, vylepšením pomoci pro vojáky, kteří jsou svobodní, jsou svobodnými rodiči nebo mají netradiční rodiny. Spočívá v pomoci zmírnění zátěže domácího života a umožňuje vojákům soustředit se na cíl mise.⁶²

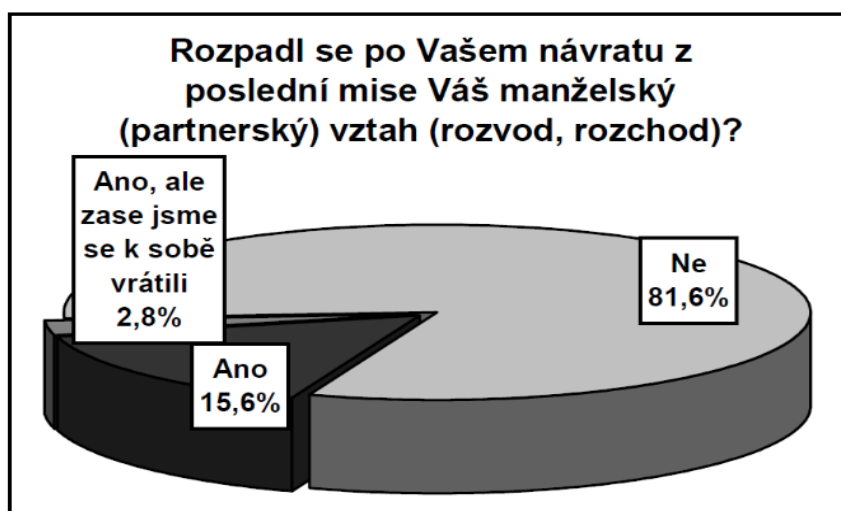
Toto byl jen krátký náhled do programů podpory Armády Spojených států. Dále nabízí různé benefity pro rodiny vojáka, podporu pro rodiče mladých vojáků atd. Zdá se tedy, že v péči a podpoře vojáků z povolání a jejich rodinám je tedy U.S. Army na vyspělejší úrovni než v AČR, avšak jak jsem zmiňovala výše, počet aktivních vojáků v U.S Army je mnohonásobně vyšší oproti počtům aktivních vojáků AČR, a také finanční možnosti v USA jsou naprosto odlišné jako v ČR.

Aplikovanými rozhovory ve své práci jsem došla ke zjištění, že velmi záleží, jak fungující je vztah mezi vojákem a jeho partnerkou/manželkou před odjezdem. Zde bych uvedla odpověď respondenta J. N., který se z mnou oslovených respondentů zúčastnil zahraniční operace nejčastěji, tedy 6 krát a nyní je opět v přípravě do další mise. Prohlásil:

⁶² https://www.army.mil/article/223080/army_making_improvements_to_family_readiness_groups

„pokud si partneři ve svém vztahu navzájem rozumí, tak nějaké půlroční odloučení takovýto vztah nemůže změnit“, s čímž nemohu nesouhlasit, a v podstatě to dokládají i výsledky rozhovorů mnou oslovených respondentů. Během odloučení je vztah vystavován různým nástrahám na obou stranách, ale silné a stabilní partnerství to nemůže zcela zásadně změnit, naopak, jak vyjadřují někteří respondenti, jejich vztah to ještě více upevnilo.

Pro srovnání mého výsledku ovšem zmiňuji postřeh vojenské psycholožky Olgy Dziakové, která ve své publikaci uvádí, že vojáci ve většině případů velmi emočně „visí“ na své rodině a svých dětech možná proto, že většinu času tráví na cvičištích a doma se nikdy pořádně „neohřejí“. Zejména mladí manželové a otcové toto nedobrovolné odloučení velmi těžce nesou, a nejen oni. Neadaptované na vojenský život jsou i jejich životní partnerky, což souvisí s dalším nepopiratelným faktem – šedesátiprocentní rozvodovost vojenských manželství (zejména u opakovaného vysílání do zahraničních misí).⁶³ Toto tvrzení zcela nekoresponduje zejména právě s odpovědí mého respondenta J. N., neboť jak jsem již zmínila, zahraniční operace se zúčastnil nejvíce krát, a jeho manželství je stále harmonické. Pro doplnění tohoto bych opět připojila zveřejněný výzkum na téma „Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatty z armádního sociologického výzkumu)“ v časopise *Vojenské rozhledy*, kde se jedna z výzkumných otázek zabývá partnerskými vztahy po návratu z mise. Odpověď na tuto otázku dokládá následující graf:⁶⁴

⁶³ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7, s. 396.

⁶⁴ Ballová, N., Saliger, R., Hodný, J., Pavlát, J., *Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatty z armádního sociologického výzkumu)*, *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

Cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na dopad zahraniční mise na vojáka z povolání a jeho rodinu, zainteresovanost AČR vůči tomuto problému, a rozebrat možné vylepšení podmínek adaptace vojáků a jejich rodin po návratu ze zahraničních operací, tak, aby tento návrat byl pro rodinu co nejvíce přirozený. Dle zjištěných výsledků rozhovorů tedy vyplývá, že pokud je rodina plně funkční, harmonická se vzájemnou důvěrou, veškerá úskalí spojená s odloučením mohou ustát a po návratu domů fungovat opět plnohodnotně jako rodina. K tomuto ovšem nutno podotknout, že někteří oslovení respondenti se zúčastnili zahraniční operace „pouze“ 1x, záleží tedy, jak by rodina reagovala na častější odloučení a službu vojáka mimo domov.

K otázce zájmu o vojáka z povolání a jeho rodinu jsem se vyjádřila výše, avšak jen pro shrnutí, z uvedených výsledků vyplývá, že v tomto směru by mohla AČR svou podporu vylepšit. Otázkou je jakým způsobem. Někteří respondenti navrhuji častější setkání pro rodinné příslušníky, kde dostávají informace o důležitosti poslání jejich mužů i žen, seznamují je s podmínkami služby v zahraniční operaci a zprostředkovávají živé vysílání s jejich protějšky z mise. Dále bylo zmíněno vylepšení zájmu vojenských kaplanů a psychologů, jak o vojáky, tak jejich rodiny. Dle mého názoru by mohlo znamenat velký přínos právě vybudování více center pro válečné veterány a jejich rodiny, minimálně ve větších městech či v blízkosti vojenských posádek. Rodinní příslušníci by zde v případě zájmu mohli navštěvovat komunitu pro odloučené partnery. Jedna z možností by také mohla být společná 14 denní rodinná rehabilitace, na kterou má nyní zdarma jen voják z povolání. Pokud si chce s sebou vzít rodinné příslušníky, z kapacitních důvodů je to velmi složité, ne-li nemožné.

Závěr

Bakalářská práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou, které na sebe vzájemně navazují, popisují problematiku, kterou jsem zvolila jako cíl. Cílem mé práce tedy bylo poukázat na dopad zahraniční mise na vojáka z povolání a jeho rodinu, jak toto odloučení na obě strany působí, jak jsou schopni se jako celek s touto situací vyrovnat a zda tato mnohdy nedobrovolně strávená doba nechává na rodině negativní následky. Dále zjišťuji zapojení AČR k tomuto tématu, jaké služby a podporu oběma stranám poskytuje.

V teoretické práci se zabývám základní funkcí AČR, jakožto hlavní složkou Ozbrojených sil České Republiky a její zapojení v zahraničních misích, vymezuji pojem vojáka z povolání, válečného veterána a péči o něj, poukazuji na zátěžové situace, kterým je voják v misi vystaven, popisuji rodinu vojáka z povolání a situacím, kterým je ve spojení s odloučením vystavena a dostupnou podporu AČR pro vojáky i jejich rodiny.

V praktické části jsem se rozhovory s vojáky snažila vcítit do dané problematiky, položenými otázkami jsem chtěla přijít na to, jak tuto velkou životní zkušenost prožívají, ať již pozitivně, či negativně, jak a zda je možné, aby rodinu jako pevný svazek, odloučení způsobené službou armádě nějakým zásadním způsobem ovlivnilo. Ze získaných odpovědí je tedy zřejmé, že velmi záleží, jak moc je harmonické partnerství a manželství vojáka před odjezdem do mise. Pokud není stabilní a dochází v něm k postupnému odcizení, dlouhé odloučení tento stav o to zhorší.

Zjištěné výsledky sice nemohou potvrdit jednoznačné stanovisko, to by bylo předmětem většího, spíše kvantitativního výzkumu, avšak mohou nám dát základní představu o vnímání vojáků jejich rolí, které souvisí se službou, jíž se v zájmu bezpečí národa zavázali a celkovou podporou jejich partnerek, manželek a dětí, kteří se v dané situaci ocitli s nimi.

Tato práce zobrazuje menší náhled do dané problematiky, který by mohl sloužit jako počáteční prvek pro další bádání, otázky a porozumění v této oblasti, například u většího výzkumného vzorku a vojáků, kteří se často účastní zahraniční operace. Práce nutí především k zamyšlení, vcítění se do pocitů druhého, snažit se pochopit jeho chování i jednání, vážit si každého drahocenného času stráveného společně s rodinou.

Seznam bibliografických citací

Ballová, N., Saliger, R., Hodný, J., Pavlát, J., Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatky z armádního sociologického výzkumu), *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line)

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

DUBEC, Radek. Doktrína Armády České republiky. 3. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha pro Centrum doktrín VeV - VA Vyškov, 2013. ISBN 978-80-7278-619-0.

DZIAKOVÁ, Olga. Vojenská psychologie. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-156-7.

GIDDENS, Anthony. Sociologie. Praha: Argo, 1999. ISBN isbn80-7203-124-4.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Cesty pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2004. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 8073150786

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN isbn978-80-87240-33-5.

SCHREIBER, Vratislav. Lidský stres. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0458-0.

SMOLÍK, Petr. Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací: nástin nozologie : diagnostika. Praha: Maxdorf-Jessenius, 1996. ISBN 80-85800-33-0.

SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

STEHLÍK, Pavel. Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů, 1. vydání. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5.

VIZINOVÁ, Daniela a Marek PREISS. Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof. Praha: Portál, 1999. ISBN 807178284X.

Příručka pro válečné veterány v činné službě, Praha, 2019

RMO č. 27/2010 Věstníku

Ústavní zákon č. 110/1990 Sb., o bezpečnosti České republiky

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Internetové zdroje

<http://www.mocr.army.cz/>

<https://kcvvbrno.cz/o-nas/>

[https://www.army.mil/article/223080/army_making_improvements_to_family_readiness_gro
ups](https://www.army.mil/article/223080/army_making_improvements_to_family_readiness_groups)

<https://www.army.mil/families/>

<https://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

Seznam použitých zkratek

AČR – Armáda České republiky

ČSLA – Československá lidová armáda

ESDP - European Security Defence Policy

EU – Evropská Unie

EUNAVFOR MED - European Union Naval Forces – Mediterranean

EUTM - EU Training Mission

ISAF - International Security Assistance Force-Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly

KFOR - Kosovo Force

MFO - Multinational Force and Observers

MKN – mezinárodní klasifikace nemocí

MO – Ministerstvo obrany

NATO - North Atlantic Treaty Organization

NRF – NATO Responce Force

OBSE - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN – Organizace spojených národů

PTSD - posttraumatická stresová porucha

RRF - Rapid Reaction Forces

RSM - Resolute Support Mission

SR BAF - Strážní rota Bagram Air Field

UNDOF - The United Nations Disengagement Observer Force

WFP - World Food Programme

Seznam příloh

Příloha č. 1 - scan Osvědčení válečného veterána

Příloha č. 2 – obrázek Medaile Za službu v zahraničí

Přílohy

Příloha č. 1 - scan Osvědčení válečného veterána

MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY

OSVĚDČENÍ

VÁLEČNÉHO VETERÁNA

podle § 5 zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech,
ve znění pozdějších předpisů

evidenční číslo: [REDACTED]

Ministerstvo obrany vydává osvědčení, že

[REDACTED]

narozen [REDACTED] občan České republiky, je

VÁLEČNÝM VETERÁNEM

Jmenovaný splnil všechny podmínky pro přiznání statusu válečného veterána.

Údaje o výkonu služby rozhodné pro vydání osvědčení:

Jmenovaný konal službu:

- od 29. března 2011 do 13. října 2011 v místě ozbrojeného konfliktu v Afghánistánu (TF ACR ISAF – OMLT).

V Praze dne 28. listopadu 2011

Ministr obrany České republiky

[Handwritten Signature]

Příloha č. 2 – obrázek Medaile Za službu v zahraničí

Anotace

Jméno a příjmení:	Iva Horbalová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Josef Konečný, CSc.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Život vojáka z povolání a jeho rodiny během i po návratu se zahraniční mise
Název v angličtině:	Life of a professional soldier and his family during and after a service from a foreign mission.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá působením služby v zahraniční operaci na vojáka z povolání a jeho rodinu, adaptací na odloučení, průběhu služby a opětovného setkání. V práci je také řešena zainteresovanost Armády České republiky na tuto problematiku. Ke zjištění cíle bakalářské práce jsou použity rozhovory s oslovenými respondenty a jejich následná analýza.
Klíčová slova:	Armáda České republiky, voják z povolání, zahraniční mise, zátěžové situace, rodina vojáka, podpora AČR
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the effect of the service in a foreign operation on a professional soldier and his family, adaptation to separation, course of service and re-meeting. The engagement of Army of the Czech Republic on this issue is also addressed. The aim of this thesis is to use interviews with respondents and their subsequent analysis.
Klíčová slova v angličtině:	Army of the Czech Republic, a professional soldier, a foreign missions, stress situation, a soldier family, Czech Army support
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - scan Osvědčení válečného veterána Příloha č. 2 – obrázek Medaile Za službu v zahraničí
Rozsah práce:	77 stran (130 071 znaků vč. mezer)
Jazyk práce:	Čeština